

Τμήμα Οικονομικών
Επιστημών

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Νομική Σχολή

«Η ελεύθερη μετακίνηση των επαγγελματιών αθλητών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πώς αυτή μπορεί να επηρεαστεί από τις ρήτρες των συμβολαίων και τον κανονισμό βιωσιμότητας της UEFA»

Όνοματεπώνυμο: Χαίδω Γιώτα

ΑΜ: MLE22002

Θεσσαλονίκη 2022/2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ – ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
2. Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ	7
2.1. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε. (ΠΡΟ ΜΠΟΣΜΑΝ)	9
2.1.1. Ο ορισμός του εργαζομένου.....	10
2.1.2. Δικαιώματα και περιορισμοί των εργαζομένων.....	13
2.2. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	18
3. Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΠΟΣΜΑΝ	20
3.1. ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΕΠΕΦΕΡΕ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΑΘΛΗΤΩΝ ΕΝΤΟΣ Ε.Ε.....	21
3.2. Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΜΠΟΣΜΑΝ ...	23
4. ΡΗΤΡΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΜΠΟΣΜΑΝ	31
4.1. ΟΙ ΡΗΤΡΕΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΜΠΟΣΜΑΝ	31
4.2. Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΜΠΟΣΜΑΝ.....	35
5. ΠΩΣ ΕΠΙΔΡΑ Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ UEFA ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ.	39
6. ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ.....	44
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	47

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ – ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ

Ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Ελευθέριο Φιλιππιάδη, για την βοήθεια και την αμεσότητα του. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους ανέχονται το άγχος μου και τον πανικό μου και σε αυτούς τους ανθρώπους θα ήθελα να την αφιερώσω.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται το δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης των εργαζομένων μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. , ιδίως υπό το καθεστώς του αθλητή. Πιο συγκεκριμένα, αναλύεται το ανελαστικό καθεστώς μεταγραφών που ίσχυε πριν την απόφαση επί της υπόθεσης Μποσμάν, που μετέβαλε ριζικά το μεταγραφικό καθεστώς των ποδοσφαιρικών ομάδων. Παράλληλα, συντελείται και ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων του κανονισμού Μποσμάν στα αθλητικά σωματεία και τους παίκτες. Έπειτα, αναλύονται οι συμβατικές ρήτρες των συμβολαίων των αθλητών και κατά πόσο επιτρέπεται ή όχι ο περιορισμός της ελεύθερης μετακίνησης των αθλητών που επιβάλλουν, καθώς και ο οικονομικός αντίκτυπος των ρητρών αυτών. Τέλος, γίνεται παράθεση του Κανονισμού Βιωσιμότητας της UEFA και κατά πόσο οι κανόνες της επηρεάζουν την ελεύθερη μετακίνηση των παικτών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ελεύθερη μετακίνηση εργαζομένων, Ε.Ε., απόφαση Μποσμάν, μεταγραφές, ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο, κανονισμός βιωσιμότητας UEFA

ABSTRACT

This thesis deals with the right of free movement of workers between EU members, especially under the status of the athlete. More specifically, it analyzes the inflexible transfer regime, that was in force before the decision on the Bosman case, which radically changed the transfer regime of football teams.

At the same time, an analysis of the economic effects of the Bosman regulation on sports clubs and players is also carried out. Then, the contractual clauses of the athletes' contracts are analyzed and whether or not it is permissible to limit the free movement of the athletes they impose on them, as well as the economic impact of these clauses. Finally, the UEFA Financial Fair Play (FFP) Sustainability Regulation is quoted and is also quoted to what extent its rules affect the free movement of players.

KEY WORDS: free movement of workers, EU, Bosman decision, football transfers, European football, UEFA sustainability regulation

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο χώρος του ποδοσφαίρου αποτελεί μια ιδιόμορφη αγορά εργασίας, στην οποία οι ποδοσφαιριστές – εργαζόμενοι διαθέτουν ιδιαίτερα δικαιώματα και υποχρεώσεις συγκριτικά με τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων. Στον Ευρωπαϊκό Χώρο, η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ) παρέχει στους εργαζομένους το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης από κράτος-μέλος σε κράτος-μέλος για την παροχή εργασίας και για την εγκατάστασή τους. Για τους επαγγελματίες ποδοσφαιριστές, ωστόσο, αυτό το δικαίωμα δεν γινόταν πάντα σεβαστό. Ακόμα και μετά τη λήξη του συμβολαίου τους δεν είχαν τη δυνατότητα να μεταβούν ελεύθερα σε άλλο εγχώριο αθλητικό σύλλογο, πόσο μάλλον αλλοδαπό, εάν η πωλήτρια και αγοράστρια ομάδα δεν συμφωνούσαν στην καταβολή του χρηματικού ποσού που ζητούσε η μία από την άλλη. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι ποδοσφαιριστές έχοντας μηδενική διαπραγματευτική δύναμη αδυνατούσαν να επιλέξουν τη μελλοντική τους πορεία, η οποία εξαρτιούνταν από τη βούληση των ποδοσφαιρικών ομάδων.

Η επανάσταση στις μεταγραφές παικτών επήλθε με την απόφαση επί της προσφυγής του ποδοσφαιριστή Μποσμάν, η οποία προέβλεπε την ελεύθερη μεταγραφή και μετακίνηση των παικτών μετά τη λήξη του συμβολαίου τους, ακόμα και σε αλλοδαπά κράτη-μέλη, χωρίς τον αριθμητικό περιορισμό των αλλοδαπών παικτών που έθετε το προηγούμενο καθεστώς κατά παραβίαση του άρθρου 39 της ΣΕΕ.

Η παρούσα διπλωματική εργασία διακρίνεται σε τέσσερις επιμέρους θεματικές ενότητες. Στην πρώτη ενότητα παρατίθενται αναγκαίοι ορισμοί και το εφαρμοστέο νομοθετικό πλαίσιο της ελεύθερης μετακίνησης εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), για την καλύτερη και πληρέστερη κατανόηση του περιεχομένου. Παράλληλα,

παρατίθεται και ο οικονομικός αντίκτυπος της ελεύθερης μετακίνησης των εργαζομένων.

Στη δεύτερη ενότητα, αναλύεται εκτενώς η πολύκροτη υπόθεση Μποσμάν που επέφερε τις καταλυτικές αλλαγές στο μεταγραφικό καθεστώς των ευρωπαϊκών ομάδων. Παράλληλα, γίνεται και μια σύντομη συγκριτική ανασκόπηση με το μεταγραφικό καθεστώς προ της απόφασης Μποσμάν. Εν συνεχεία, λαμβάνει χώρα και μια σύντομη ανάλυση του οικονομικού αντικτύπου του Κανονισμού Μποσμάν στις ποδοσφαιρικές ομάδες.

Έπειτα, παρατίθενται ενδεικτικά ορισμένες συμβατικές ρήτρες των συμβολαίων των παικτών, οι οποίες τυπικά παραβιάζουν τα κεκτημένα του Κανονισμού Μποσμάν και της ΣΕΕ, και σχολιάζεται κατά πόσο είναι επιτρεπτές τέτοιου είδους ρήτρες στα πλαίσια της ελευθερίας των συναλλαγών και της συμβατικής ελευθερίας. Παράλληλα, παρουσιάζεται και οικονομικός αντίκτυπος των ρητρών αυτών.

Τέλος, παρουσιάζεται ο Κανονισμός Βιωσιμότητας της UEFA (Union of European Football Associations) για τη διασφάλιση της διατήρησης και της οικονομικής ευημερίας των ποδοσφαιρικών συλλόγων, και αξιολογείται κατά πόσο οι προβλέψεις του κανονισμού επηρεάζουν το καθεστώς των παικτών στα πλαίσια της ελευθερίας μεταγραφών και μετακίνησης του κανονισμού Μποσμάν και του άρθρο 39 της ΣΕΕ.

2. Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ

Η Ευρώπη, από τις απαρχές της ιστορίας της, αποτέλεσε ένα χώρο που επλήγη από πολλές δεινές καταστάσεις. Η συμμετοχή της στον Α΄ και Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο άφησε ολόκληρη την Ευρώπη παγωμένη και σε τραγική οικονομική, πολιτική και κοινωνική κατάσταση. Η διάσπαση ήταν εμφανής, καθώς, κάθε κράτος αγωνιζόταν για την επιβίωσή του. Ιδιαίτερα μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Ευρώπη βρέθηκε σε μία κατάσταση εξαιρετικά τεταμένη. Οι νεκροί και οι τραυματίες ανέρχονταν σε εκατομμύρια. Προκειμένου να ανακάμψει και έπειτα από πιέσεις που δέχτηκαν Ευρωπαϊκές Χώρες, λόγω της οικονομικής ανάπτυξης των γειτονικών ηπείρων, κυρίως της Αμερικής, και της παγκοσμιοποίησης, άρχισε να αναζητά την ανάκαμψη αυτή σε μορφές συνεργασίας, τόσο οικονομικές όσο και αμυντικές. Οι συνεργασίες αυτές γίνονταν τόσο μεταξύ των κρατών της Ευρώπης, αλλά και μεταξύ οργανισμών που δημιουργήθηκαν για την ανάκαμψη και τη διασφάλιση της σταθερότητας στην Ευρώπη. Στον αμυντικό τομέα, αξιοσημείωτη είναι η ίδρυση της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, μετά τη Συνθήκη των Βρυξελλών το 1948 και ο οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου το 1949, μετά τη Συνθήκη της Ουάσιγκτον. Οι πρώτες προσπάθειες για την ένωση της διαιρεμένης Ευρώπης ξεκίνησαν μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ).

Στον οικονομικό τομέα, για τη διεθνή παρακολούθηση της νομισματικής και οικονομικής κατάστασης των κρατών, αλλά και την επίτευξη νομισματικής συνεργασίας, ιδρύθηκε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) το 1944. Πρώτη ένωση με οικονομικά κίνητρα αποτέλεσε η ΕΚΑΧ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα Χάλυβα). Σκοπός της ίδρυσής της ήταν η

δημιουργία μίας κοινής αγοράς στον τομέα αυτό, ώστε να τονωθεί με αυτό τον τρόπο το βιοτικό επίπεδο των κρατών-μελών. Η κοινή αγορά μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της ισότιμης πρόσβασης όλων των κρατών-μελών στους παραγωγικούς πόρους και στην εκμετάλλευση αυτών. Σταδιακά, η συνεργασία αυτή έλαβε και άλλες διαστάσεις. Η δράση της ΕΚΑΧ επεκτάθηκε και στην έκδοση κανόνων και συστάσεων που είχαν εν μέρει δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη-μέλη.¹ Για την εκδίκαση των προσφυγών, προβλέφθηκε η δημιουργία Δικαστηρίου με ειδική δικαιοδοσία επί των θεμάτων αυτών. Ήταν πλέον εμφανές, πως το νέο καθεστώς που δημιουργήθηκε ως προς την επιβολή κανόνων και συστάσεων, θα εισήγαγε μια νέα πραγματικότητα ως προς τον τρόπο συνεργασίας και λειτουργίας των κρατών-μελών στα πλαίσια της ενωμένης Ευρώπης. Κατά το διάστημα αυτό, η Ευρώπη επλήγη για άλλη μια φορά από τις συνέπειες των πολιτικών επιλογών, καθώς η συμμετοχή της στον Ψυχρό Πόλεμο κράτησε την Ευρώπη διασπασμένη για περισσότερο από μία τεσσαρακονταετία.

Η επιτυχία της ΕΚΑΧ λειτούργησε ως πρότυπο για τη δημιουργία της σημαντικότερης ένωσης οικονομικού σκοπού που ιδρύθηκε στην Ευρώπη, την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα το 1957².

Αρχικά μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) αποτέλεσαν το Βέλγιο, η Δυτική Γερμανία, το Λουξεμβούργο, η Ιταλία, η Γαλλία και η Ολλανδία. Σκοπός της ΕΟΚ ήταν δημιουργία ενός ενιαίου χώρου, χωρίς εσωτερικά σύνορα, ο οποίος θα επέτρεπε την ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων, εμπορευμάτων, κεφαλαίων και υπηρεσιών, χωρίς δασμούς και μακροπρόθεσμα στη δημιουργία κοινής νομισματικής κοινότητας. Ωστόσο, τα πρώτα χρόνια της Κοινότητας δεν ήταν εύκολα. Η ιδέα ότι

¹ Γ.Ε.Φ Καλαβρός- Θ.Γ. Γεωργόπουλος, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Θεσμικό Δίκαιο, Τόμος 1, 2013, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.4

² Γ.Ε.Φ Καλαβρός- Θ.Γ. Γεωργόπουλος, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Θεσμικό Δίκαιο, Τόμος 1, 2013, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.6-8

πλέον τα κράτη-μέλη θα λειτουργούσαν ως ένας μεγάλος ενιαίος οργανισμός, ο οποίος θα συντονιζόταν και θα κατευθυνόταν σε ορισμένους τομείς από θεσμικά όργανα, δημιούργησε ανάμεικτα συναισθήματα στις κυβερνήσεις των κρατών-μελών. Ο πρωταρχικός στόχος της ΕΟΚ ήταν η οικονομική ενοποίηση και συντονισμός των κρατών αυτών. Δεν αποτελούσε απλά μια οικονομική συνεργασία, αλλά αντιθέτως μια κοινή προσπάθεια για μια ενιαία αγορά.³

Την οικονομική ενοποίηση των κρατών-μελών έπρεπε σταδιακά να ακολουθήσει σε πρακτικό επίπεδο και η ενοποίηση του καθεστώτος κυκλοφορίας προσώπων και αγαθών, αλλά και εγκατάστασης των πολιτών στα κράτη μέλη της ΕΟΚ. Το Νοέμβριο του 1993 υπεγράφη η Συνθήκη του Μάαστριχτ, σύμφωνα με την οποία η ΕΟΚ μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και πήρε τη σημερινή της μορφή. Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ θεσπίστηκαν και οι δύο επιμέρους συνθήκες για τη μορφή και τη λειτουργία της Ε.Ε., η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ) και η Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Με βάση αυτές τις δύο συνθήκες τίθεται το θεσμικό πλαίσιο της Ε.Ε.

Η ίδρυση της Ε.Ο.Κ. (και κατ' επέκταση της Ε.Ε.) και οι στόχοι που τέθηκαν ήταν η απαρχή της ελεύθερης μετακίνησης των εργαζομένων, όπως υφίσταται σήμερα.

2.1. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε. (ΠΡΟ ΜΠΟΣΜΑΝ)

^{3 3} Γ.Ε.Φ Καλαβρός- Θ.Γ. Γεωργόπουλος, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Θεσμικό Δίκαιο, Τόμος 1, 2013, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.12

2.1.1. Ο ορισμός του εργαζομένου

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, απώτερος σκοπός των οικονομικών ενώσεων που συγκροτήθηκαν στην Ευρώπη ήταν η ελεύθερη μετακίνηση κι εγκατάσταση προσώπων και εργαζομένων, καθώς και η διακίνηση αγαθών και κεφαλαίων στο έδαφος των κρατών-μελών (εφεξής Κ-μ). Στον απόηχο των πολέμων που συντάραξαν οικονομικά και κοινωνικά τα ασθενέστερα κράτη της Ευρώπης, αλλά και της μεταναστευτικής ροής προς τις ΗΠΑ και τον Καναδά, παρουσιάστηκαν και έντονα μεταναστευτικά ρεύματα μεταξύ των χωρών της Ευρώπης, ιδίως προς κράτη με ανεπτυγμένη βιομηχανία, όπως η Γερμανία και η Ολλανδία.

Δεδομένου ότι η μετακίνηση γινόταν από Ευρωπαίους πολίτες σε ευρωπαϊκά κράτη, έπρεπε να διαμορφωθεί ένα καθεστώς που θα διευκόλυνε την μετακίνηση και την εγκατάστασή τους. Το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής ατόμων μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά το 1992, στα πλαίσια της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Η έννοια της ευρωπαϊκής ιθαγένειας απέκτησε νόημα και εν συνεχεία η αξία της ενισχύθηκε με τη Συνθήκη Σένγκεν, στα πλαίσια της οποίας καταργήθηκαν τα εσωτερικά σύνορα μεταξύ των συμβεβλημένων κρατών.⁴

Η μετακίνηση ατόμων για εύρεση εργασίας στις ανεπτυγμένες και βιομηχανικές χώρες της κεντρικής Ευρώπης αποτέλεσε αναγκαιότητα της εποχής. Η εργασία αποτελούσε και αποτελεί την κύρια πηγή εισοδήματος, και για το λόγο αυτό πολλοί Ευρωπαίοι μετοίκισαν σε άλλες χώρες ή αναγκάζονταν ως εργαζόμενοι να πηγαινοέρχονται τακτικά μεταξύ του τόπου εργασίας και του τόπου κατοικίας τους, όταν τα κράτη ήταν γειτονικά και η απόσταση μικρή. Για να δημιουργηθεί, λοιπόν, ένα

⁴ Ιστότοπος: <https://www.eu/roparl.europa.eu/factsheets/el/sheet/147/free-movement-of-persons>
Ημερομηνία προσπέλασης: 14/08/2023

ευνοϊκό καθεστώς για τους εργαζόμενους αυτούς, έπρεπε να προσδιοριστεί η έννοια του εργαζομένου.

Εργαζόμενος: Η έννοια αυτή είναι πολυδιάστατη. Για να είναι ευρέως αποδεκτή, αποτυπώθηκε στο ευρωπαϊκό δίκαιο, ώστε τα κριτήρια που θέτει για να στοιχειοθετηθεί η έννοια να είναι ίδια για όλα τα κράτη-μέλη. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση Lawrie-Blum, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΔΕΕ), όρισε επακριβώς την έννοια του εργαζόμενου ως «κάποιο που για μία ορισμένη χρονική περίοδο παρέχει για λογαριασμό άλλου, και σύμφωνα με τις εντολές του, υπηρεσίες, για τις οποίες λαμβάνει ως αντάλλαγμα μία αμοιβή» (Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Κοινότητας, εφεξής ΔΕΚ, απόφαση 03.07.1986, υπόθεση 66/85, Lawrie-Blum, Συλλογή 1986, σελ. 2121). Έτσι, γίνεται αντιληπτό ότι κατά το δίκαιο της Ε.Ε., εργαζόμενος είναι όποιος παρέχει τις υπηρεσίες του – την προσωπική του εργασία – υπό τις εντολές κάποιου τρίτου, δηλαδή υπό τις εντολές κάποιου προϊσταμένου, με σκοπό να λάβει ως αντάλλαγμα κάποια ανταμοιβή για αυτή του την παροχή.

Τα παραπάνω αυτά στοιχεία που συνθέτουν την έννοια του εργαζομένου απέκλεισαν την ελεύθερη κυκλοφορία ορισμένων προσώπων, όπως οι φοιτητές ή τα μέλη της οικογένειας των εργαζομένων, δημιουργώντας κενά ως προς την εφαρμογή της έννοιας αυτής, τα οποία καλύφθηκαν με Οδηγίες ή Κανονισμούς. Πιο συγκεκριμένα, με την Οδηγία 93/6/ΕΟΚ δόθηκε η δυνατότητα της ελεύθερης μετακίνησης των φοιτητών εντός των ορίων της Ε.Ε. θέτοντας ως προϋπόθεση αυτοί να έχουν τους οικονομικούς πόρους να καλύψουν τις βιοτικές τους ανάγκες, ενώ με τον Κανονισμό 1612/68/ΕΟΚ δόθηκε η δυνατότητα σε όλα τα μέλη της οικογένειας του εργαζομένου να βρουν εργασία εντός των ορίων του κράτους-μέλους παροχής της εργασίας του προσώπου ανεξαρτήτου ιθαγένειας, ακόμα και τρίτων χωρών. Ο κανονισμός αυτός εξιδανικεύτηκε με την Οδηγία

2004/38/EK ορίζοντας ακριβώς μέχρι ποιο βαθμό συγγένειας μπορεί αυτός να εφαρμοστεί και να παρέχει το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης.

Ωστόσο, η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η θέσπιση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας διευκόλυναν την ελεύθερη μετακίνηση των προσώπων και έτειναν να αποσυνδέσουν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων με το οικονομικό στοιχείο.

Δεδομένων των περιστατικών που ανέκυψαν στα πλαίσια ερμηνείας της έννοιας του εργαζομένου και την εφαρμογή της, το ΔΕΕ ήταν ιδιαίτερα ευέλικτο ως προς τη συμπερίληψη ατόμων στην έννοια αυτή. Έκρινε πως στην έννοια του εργαζομένου περιλαμβάνεται και το πρόσωπο που τελεί υπό καθεστώς μερικής εργασίας ή ακόμα και πρακτικής άσκησης. Ουσιώδη στοιχεία που θεμελιώνουν την έννοια του εργαζομένου είναι η παροχή εργασίας υπό τη διεύθυνση άλλου και η αμοιβή. Τα στοιχεία αυτά θα αναπτυχθούν ευθύς αμέσως.

Πρώτο συστατικό στοιχείο είναι η παροχή εργασίας υπό τη διεύθυνση άλλου. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει σε κάθε περίπτωση να υφίσταται αμοιβόμενη σχέση εργασίας. Για το λόγο αυτό υπάγεται σε διαφορετική ρύθμιση η μισθωτή εργασία (άρθρο 45 ΣΛΕΕ) σε σχέση με τη μη μισθωτή εργασία (άρθρο 49 ΣΛΕΕ – δικαίωμα εγκατάστασης). Για να θεωρηθεί, λοιπόν, ένα άτομο ως εργαζόμενος, θα πρέπει να υπάγεται σε κάποιον εργοδότη (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) με εξαρτημένη σχέση εργασίας.

Δεύτερο συστατικό στοιχείο αποτελεί η αμοιβή. Πρόκειται για όποια παροχή (χρηματική ή σε είδος) παρέχει ο εργοδότης στον εργαζόμενο ως αντάλλαγμα για την εργασία που παρέχει. Εφόσον, λοιπόν, συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, τότε το πρόσωπο εντάσσεται στην έννοια του εργαζομένου και στο προστατευτικό πλαίσιο του άρθρου 45 ΣΛΕΕ.

Οι εργαζόμενοι, ωστόσο, δεν προέρχονται αποκλειστικά από το κράτος-μέλος στο οποίο παρέχουν την εργασία τους, ούτε παραμένουν απαραίτητα στα γεωγραφικά όρια αυτού. Για το λόγο αυτό, ήταν

αναγκαίο να υπάρχει πρόβλεψη, ώστε οι εργαζόμενοι να μετακινούνται και να εγκαθίστανται ελεύθερα στο έδαφος της Ένωσης. Για τη σταθερή οικονομική πορεία της Ένωσης, οι σχετικές ελευθερίες προβλήθηκαν στα άρθρα 49-55 ΣΛΕΕ, υπερισχύοντας τυχόν εθνικών διατάξεων που έθεταν περιορισμούς στην ελεύθερη κυκλοφορία και εγκατάσταση εργαζομένων. Οι Ευρωπαίοι πολίτες, ήτοι οι πολίτες των κρατών-μελών, δύνανται να εργαστούν με ανεξάρτητη ή εξαρτημένη εργασία σε κράτη-μέλη της Ε.Ε., διαφορετικό απ' αυτό του τόπου προέλευσης τους και να εγκατασταθούν σε αυτό. Το δικαίωμα εγκατάστασης αφορά και τα μέλη της οικογένειας του εργαζομένου και επεκτείνεται και στη δυνατότητα συμμετοχής τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή του κράτους εγκατάστασης.

Όσον αφορά τα γεωγραφικά όρια εφαρμογής της ελεύθερης μετακίνησης των εργαζομένων το ίδιο το ΔΕΚ αμφισβήτησε τα όρια αυτά και έδωσε μία νέα διάσταση με την υπόθεση Boukhalfa. Στην υπόθεση αυτή έκρινε ότι οι διατάξεις της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μπορούν να εφαρμοστούν και εκτός των ορίων της αίτησης εφόσον υπάρχει κάποιος στενός γεωγραφικός σύνδεσμος. Αναλυτικότερα, στην ανωτέρω υπόθεση το ΔΕΚ θεώρησε ότι πρέπει να εφαρμοστούν οι διατάξεις της ελεύθερης κυκλοφορίας, καθώς η υπόθεση αφορούσε μία Βελγίδα εργαζόμενη στην γερμανική πρεσβεία της Αλγερίας, στην οποία εφαρμόζονταν οι όροι εργασίας για τους Αλγερινούς πολίτες και όχι αυτοί της Γερμανίας, όπως και έπρεπε να εφαρμοστούν σύμφωνα με το ΔΕΚ (ΔΕΚ, απόφαση 30.04.1996, υπόθεση C-214/94 Boukhalfa, Συλλογή 1996, σελ. I-2273).

2.1.2. Δικαιώματα και περιορισμοί των εργαζομένων

Βασικές αρχές που διέπουν το άρθρο 45 της ΣΛΕΕ και σημειώνονται ξεκάθαρα και στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, είναι η αρχή της μη διάκρισης και η αρχή της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων. Με τον

τρόπο αυτό, ο νομοθέτης θέλει να διασφαλίσει ότι οι εργαζόμενοι που δεν έχουν την ιθαγένεια του κράτους-μέλους παροχής της εργασίας θα τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης από τους εργοδότες τους και θα είναι αποδέκτες των ίδιων προνομίων με τους λοιπούς εργαζόμενους που έχουν την ιθαγένεια του κράτους-μέλους παροχής της εργασίας. Δηλαδή, οι εργαζόμενοι θα αξιολογούνται με βάση την ποιότητα της εργασίας τους και όχι με βάση την ιθαγένειά τους.

Σκοπός των αρχών αυτών, πέρα από την προστασία των εργαζομένων, ήταν να γίνει η ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων πιο ελκυστική στα μάτια των πολιτών, ώστε να στραφούν στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, ενώ ταυτόχρονα εμποδίζει τους «εργοδότες» από το να θέτουν περιοριστικούς όρους, που παραβιάζουν την αρχή της μη διάκρισης και την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Ωστόσο, ο νομοθέτης στην παράγραφο 3 θέτει κάποιες εξαιρέσεις όσον αφορά τους περιορισμούς και αυτοί είναι οι περιορισμοί που διασφαλίζουν τη δημόσια τάξη, τη δημόσια ασφάλεια και τη δημόσια υγεία του κράτους-μέλους αποδοχής της εργασίας. Ταυτόχρονα στην ίδια παράγραφο, ο νομοθέτης απαριθμεί, ενδεικτικά, κάποια από τα δικαιώματα των εργαζομένων, όπως είναι:

- α. να αποδέχονται κάθε πραγματική – υπαρκτή – προσφορά εργασίας,
- β. να διακινούνται ελεύθερα εντός της επικράτειας των κρατών-μελών,
- γ. να διαμένουν σε ένα κράτος-μέλος για το σκοπό αυτό, της εργασίας, τηρώντας τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις του κράτους-μέλους,
- δ. να παραμένουν στο κράτος-μέλος και μετά την ολοκλήρωση της παροχής, κατά τους όρους και τους κανονισμούς που θα εκδώσει η Επιτροπή.

Όπως αναφέρθηκε ήδη, η αρίθμηση της παραγράφου 3 είναι ενδεικτική, τα δικαιώματα των εργαζομένων δεν περιορίζονται σε αυτές τις τέσσερις

περιπτώσεις αλλά αυτές οι τέσσερις περιπτώσεις συνιστούν τα θεμέλια των δικαιωμάτων των ελεύθερα μετακινούμενων εργαζομένων. Προκειμένου, μάλιστα, να δημιουργηθεί ένα πιο ολοκληρωμένο πλαίσιο δικαιωμάτων των εργαζομένων, συντέθηκε ο Κανονισμός 1612/68/ΕΟΚ, ο οποίος περιέχει πληθώρα δικαιωμάτων των ελεύθερα μετακινούμενων εργαζομένων, όπως είναι το δικαίωμα πρόσβασης στην απασχόληση και το δικαίωμα της ελεύθερης διακίνησης, τόσο για τον ίδιο όσο και για τα μέλη της οικογένειάς τους. Πέραν του κανονισμού αυτού υπάρχουν κι άλλοι που θεμελιώνουν δικαιώματα προς τους μετακινούμενους εργαζομένους, ενώ και η νομολογία του ΔΕΚ συνηγορεί προς αυτή την κατεύθυνση, αναγνωρίζοντας δικαιώματα όπως συνδικαλιστικά, φορολογικά κλπ.

Τα δικαιώματα αυτά των εργαζομένων συνοδεύονται από τις υποχρεώσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα, με οδηγίες και κανονισμούς, τα οποία θα εφαρμόζονται από τα κράτη-μέλη αποδοχής της εργασίας, ώστε να επιτυγχάνεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Οι υποχρεώσεις αυτές προβλέπονται στο άρθρο 46 της ΣΛΕΕ (πρώην 40 της ΣΕΚ) και ενδεικτικά αναφέρονται:

- α. την στενή συνεργασία μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών απασχολήσεως,
- β. την κατάργηση των διοικητικών διαδικασιών και μεθόδων, οι οποίες απορρέουν είτε από τις εθνικές νομοθεσίες είτε από προηγούμενες συμφωνίες μεταξύ των κρατών-μελών, οι οποίες θα ήταν εμπόδιο στην ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων,
- γ. την κατάργηση των προθεσμιών και των άλλων περιορισμών που απορρέουν είτε από τις εθνικές νομοθεσίες είτε από προηγούμενες συμφωνίες μεταξύ των κρατών-μελών, οι οποίοι επιβάλλουν διαφορετικούς όρους στους εργαζομένους άλλων κρατών-μελών, έναντι των ημεδαπών εργαζομένων,

δ. τη δημιουργία μηχανισμών καταλλήλων για να φέρουν σε επαφή την προσφορά και τη ζήτηση εργασίας και να διευκολύνουν την εξισορρόπηση τους με όρους που αποτρέπουν σοβαρούς κινδύνους για το βιοτικό επίπεδο και το επίπεδο απασχολήσεως στις διάφορες περιφέρειες και βιομηχανίες.

Προκειμένου να γίνει αποτελεσματικότερη η ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων και προκειμένου να διασφαλιστούν και τα κράτη-μέλη αποδοχής της εργασίας, η παράγραφος 3 του άρθρου 45 της ΣΛΕΕ ορίζει ρητά ότι τα δικαιώματα των ελεύθερα μετακινούμενων εργαζομένων περιορίζονται για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας και δημόσιας υγείας. Δηλαδή στις περιπτώσεις που θίγονται η δημόσια τάξη, η δημόσια ασφάλεια και η δημόσια υγεία, το κράτος-μέλος, στο οποίο θα γίνει η εγκατάσταση του εργαζομένου και θα παρασχεθεί η εργασία, μπορεί να αρνηθεί την εγκατάσταση και την παροχή της εργασίας αυτής. Όταν γίνεται λόγος για δημόσια τάξη και δημόσια ασφάλεια δεν υπάρχει σαφής ορισμός ή κατάλογος συγκεκριμένων γεγονότων τα οποία θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη και δημόσια ασφάλεια και για αυτό λαμβάνεται υπόψη το ποινικό μητρώο του εργαζομένου και κάθε περίπτωση κρίνεται ξεχωριστά και κατά διακριτική ευχέρεια από το κάθε κράτος-μέλος, όπως προβλέπει και το άρθρο 7 παρ. 3 της Οδηγίας 2004/38/EK.

Σε αντίθεση με τη δημόσια ασφάλεια και τη δημόσια τάξη, στη δημόσια υγεία, στο άρθρο 29 της Οδηγίας 2004/38/EK περιορίζει τις ασθένειες που συνιστούν απειλή για τη δημόσια υγεία σε συνδυασμό με όσα ορίζει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας. Τέτοιες ασθένειες είναι αυτές που μπορούν να προκαλέσουν επιδημία και όσες λοιμώδεις και παρασιτικές ασθένειες τυγχάνουν αντικείμενο προστασίας από τις ημεδαπές διατάξεις των κρατών-μελών αποδοχής της εργασίας.

Παρ' όλους τους περιορισμούς, γίνεται προσπάθεια από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μην καταστρατηγούνται υπέρμετρα τα δικαιώματα των εργαζομένων άλλων κρατών-μελών. Αυτό επιτυγχάνεται με Κανονισμούς, Οδηγίες και με τη Νομολογία του ΔΕΕ.

Η παράγραφος 4 του άρθρου 45 της ΣΛΕΕ θέτει έναν ακόμα σημαντικό περιορισμό, αυτόν της απασχόλησης στην δημόσια διοίκηση. Η απόφαση του ΔΕΕ επί της υπόθεσης 152/73, *Sotgiu*, τονίζει ότι προϋπόθεση για την εξαίρεση της δημόσιας διοίκησης δεν αποτελεί ο χαρακτηρισμός του υπαλλήλου ως «δημόσιος» (ΔΕΚ, απόφαση της 12.02.1974, υπόθεση 152/73, *Sotgiu*, συλλογή 1974, σελ. 153), αλλά η συμμετοχή του στην άσκηση δημόσιας εξουσίας, είτε άμεσα είτε έμμεσα, στοχεύοντας στη διασφάλιση των συμφερόντων ενός κράτους ή άλλων δημοσίων αρχών (ΔΕΚ, απόφαση της 17.12.1980, υπόθεση 149/79, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1980, σελ. 3881). Ως τέτοιες λαμβάνονται συνήθως οι θέσεις απασχόλησης στο στρατό και τα σώματα ασφαλείας γενικότερα, στις φορολογικές υπηρεσίες και γενικότερα οι θέσεις που σχετίζονται με την έκδοση μονομερών διοικητικών πράξεων. Κατ' επέκταση, όσοι απασχολούνται σε δημόσιες υπηρεσίες και επιχειρήσεις με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου δεν εμπίπτουν στην εξαίρεση της παραγράφου 4 του άρθρου 45 της ΣΛΕΕ.

2.2. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Η ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων δε θα είχε νόημα και λόγο ύπαρξης, αν δεν συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη της Ε.Ε. και δεν αποσκοπούσε στην οικονομική ευημερία αυτής.

Οι πόροι που είναι διαθέσιμοι σε μία κοινωνία δεν είναι απεριόριστοι, ούτε σε αφθονία, σε αντίθεση με τις ανθρώπινες ανάγκες, για το λόγο αυτό πρέπει να επιλέγονται με σύνεση και να αξιοποιούνται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ώστε να επιτευχθεί το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα. Ο προβληματισμός αυτός, δηλαδή ποιες από τις αναρίθμητες ανθρώπινες ανάγκες θα ικανοποιηθούν είναι το βασικότερο οικονομικό πρόβλημα, που απασχολεί τους οικονομολόγους από τις απαρχές της οικονομίας. Πρέπει, λοιπόν, η κοινωνία και κατά συνέπεια ο κάθε άνθρωπος μεμονωμένα, έχοντας υπόψη τους διαθέσιμους πόρους, να τους αξιοποιήσουν προσεκτικά, ώστε να ικανοποιήσουν όσο το δυνατόν περισσότερες ανάγκες, για να οδηγηθεί η κοινωνία στην ευημερία.

Στην περίπτωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, οι διαθέσιμοι πόροι είναι οι ίδιοι οι εργαζόμενοι, οι οποίοι μέσω της ελεύθερης κυκλοφορίας διανέμονται σε θέσεις, όπου τα προσόντα τους κρίνονται καίρια και απαραίτητα. Έτσι, ένας εργαζόμενος που παρέχει τις υπηρεσίες του σε ένα άλλο κράτος-μέλος, όπου αυτές αξιοποιούνται στο έπακρο, συμβάλει τα μέγιστα, ώστε να οδηγήσει την κοινωνία στην ευημερία, καθώς μέσα από την παροχή των υπηρεσιών αυτών επιτυγχάνεται το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτό συγκρίνοντας τα αποτελέσματα του αυτού εργαζομένου από την εργασία του στην χώρα ιθαγένειας του και στο κράτος-μέλος αποδοχής της εργασίας. Για παράδειγμα, ένας επιστήμονας είναι αποτελεσματικότερος σε ένα κράτος που του παρέχει τους πόρους που

χρειάζεται για να επιτύχει τους στόχους του, από το ότι σε ένα κράτος που οι πόροι είναι λιγοστοί και δεν μπορεί να επιτύχει τους στόχους της έρευνας του. Προς αυτή την κατεύθυνση οδηγεί τους εργαζομένους η ελεύθερη μετακίνηση των προσώπων, ώστε να βρουν μία θέση που οι υπηρεσίες τους θα είναι αναγκαίες και θα αξιολογούνται καλύτερα, δημιουργώντας στον ίδιο τον εργαζόμενο ένα αίσθημα πληρότητας και ικανοποίησης. Δεδομένου ότι ο εργαζόμενος θα νιώθει ο ίδιος απαραίτητος και οι υπηρεσίες του θα χρησιμοποιούνται αποτελεσματικότερα, γίνεται αντιληπτό ότι ο εργαζόμενος, δηλαδή ο πόρος αυτός, χρησιμοποιείται αποτελεσματικότερα και αυτό οδηγεί στην ευημερία της κοινωνίας.

3. Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΠΟΣΜΑΝ

Μπορεί για τους εργαζομένους και τους πολίτες της Ε.Ε. που διαθέτουν ευρωπαϊκή ιθαγένεια η μετακίνηση κι η εγκατάσταση από κράτος μέλος σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης να είναι πλέον ελεύθερη, ωστόσο για τους αθλητές δεν ήταν πάντοτε αυτονόητο.

Το ιδιόμορφο καθεστώς της εργασίας των αθλητών και η ερμηνεία του άρθρου 45 ΣΛΕΕ, δεν επέτρεπαν μέχρι πρότινος την ελεύθερη μετακίνηση τους από τα κράτη-μέλη σε κράτη-μέλη της Ένωσης. Πρωτοπόρος για την αλλαγή του εν λόγω καθεστώτος ήταν ο Βέλγος ποδοσφαιριστής Ζαν-Μαρκ Μποσμάν.

Ο Ζαν Μαρκ Μποσμάν επρόκειτο για Βέλγο επαγγελματία ποδοσφαιριστή που ανήκε στη Βέλγικη ομάδα R.F.C. de Liege. Το 1990 το συμβόλαιό του με τη βέλγικη ομάδα έληξε κι επιθυμούσε να μετεγγραφεί στη γαλλική ομάδα USL Dunkerque. Ωστόσο, σύμφωνα με το τότε άρθρο 17 του κανονισμού της UEFA σχετικά με το δικαίωμα μεταγραφών, προβλεπόταν πως κάποιος παίκτης δεν μπορούσε να μετεγγραφεί ελεύθερα σε κάποιον άλλο σύλλογο, ακόμα και αν είχε λήξει το συμβόλαιό του, παρά μόνο αν του το επέτρεπε ο προηγούμενος σύλλογος στον οποίο ήταν εγγεγραμμένος. Στην περίπτωση του Μποσμάν, οι δύο σύλλογοι δεν συμφώνησαν στα οικονομικά, ήτοι στο χρηματικό ποσό που ζητούσε η ομάδα της Λιέγης από την ομάδα της Δουνκέρκης για να επιτρέψει τη μεταγραφή, με αποτέλεσμα η ομάδα της Λιέγης να μην το επιτρέψει. Κατά το χρονικό διάστημα αυτό, ο Μποσμάν παρέμενε ουσιαστικά άνεργος, χάνοντας εισοδήματα και μη μπορώντας να μετεγγραφεί στο σύλλογο που επιθυμούσε.⁵ Ο Μποσμάν αποφάσισε να προσφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Μετά από μια σκληρή και

⁵ Lawspot.gr, (2014, τροπ. 2017), 3/01, τροποποίηση 16/11/2017, Διαθέσιμο σε: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/kanonismos-mposman> Ημ/νία πρόσβασης: 17/08/2023

μακροχρόνια δικαστική διαμάχη, το 1995 το Ευρωπαϊκό δικαστήριο του Λουξεμβούργου έκρινε πως ο περιορισμός αυτός των μεταγραφών ήταν αντίθετος ως προς το άρθρο 39 της Συνθήκης της Ρώμης, όπου προβλεπόταν η ελευθερία μετακίνησης των εργαζομένων.

3.1. ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΕΠΕΦΕΡΕ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΑΘΛΗΤΩΝ ΕΝΤΟΣ Ε.Ε.

Με την απόφαση Μποσμάν επετράπη στον ίδιο αλλά και σε άλλους επαγγελματίες ποδοσφαιριστές των κρατών-μελών της Ένωσης να κάνουν μεταγραφές ελεύθερα σε όποιον σύλλογο επιθυμούν. Μάλιστα, δύνανται ακόμα και έξι μήνες πριν τη λήξη του συμβολαίου τους να υπογράψουν προσύμφωνο με τη νέα ομάδα που επιθυμούν.

Στα πλαίσια αυτής της απόφασης, η UEFA αναγκάστηκε να εναρμονίσει τους κανονισμούς της, ώστε να είναι επιτρεπτή η μετακίνηση των παικτών από σωματείο σε σωματείο χωρίς περιορισμούς. Μάλιστα, η διάταξη αυτή προβλέφθηκε αρχικά για τους επαγγελματίες παίκτες των κρατών-μελών της Ένωσης, έπειτα επεκτάθηκε στους παίκτες όλων των Ευρωπαϊκών κρατών και τέλος στους παίκτες των τρίτων κρατών, καταργώντας έτσι και τον περιορισμό των τρίτων αλλοδαπών ανά ομάδα.

6

Ο κανονισμός Μποσμάν δεν εφαρμόστηκε μόνο στους επαγγελματίες αθλητές του ποδοσφαίρου. Σταδιακά, επεκτάθηκε και σε άλλα αθλήματα, δίνοντας ελευθερία στους παίκτες να επιλέξουν με βάση τις επιθυμίες και τα οικονομικά τους συμφέροντα το αθλητικό σωματείο στο οποίο επιθυμούν να εγγραφούν. Κατά τον τρόπο αυτό προστατεύτηκαν οι ίδιοι

⁶ Lawspot.gr, (2014, τροπ. 2017), 3/01, τροποποίηση 16/11/2017, Διαθέσιμο σε: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/kanonismos-mposman> Ημ/νία πρόσβασης: 17/08/2023

οι αθλητές από τις αυθαίρετες και αποκλειστικά προς ίδιον συμφέρον ενέργειες των αθλητικών σωματείων.⁷

Η υπόθεση Μποσμάν άλλαξε ριζικά τη φυσιογνωμία των μεταγραφών στο Ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο και όχι μόνο. Πλέον η σχέση αθλητή και αθλητικού σωματείου, ήτοι η σχέση εργαζομένου και εργοδότη, καθοριζόταν αποκλειστικά από αυτά τα δύο συμβαλλόμενα μέρη, δίχως την παρεμβολή του προηγούμενου αθλητικού σωματείου. Η απόφαση αυτή, έχοντας λίγα στοιχεία στα χέρια μας, επέφερε μικρές αλλαγές στη δυναμικότητα των ομάδων και έβλαψε σε μικρό βαθμό την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων ομάδων. Ωστόσο, ήταν εμφανές πως οι ισχυροί σύλλογοι, ιδιαίτερα αυτοί που συμμετέχουν στο Champions League, ενισχύθηκαν σημαντικά.⁸ Στον απόηχο αυτής της απόφασης, τα αθλητικά σωματεία έγιναν πιο ισχυρά και «πολυπολιτισμικά», καθώς όλο και περισσότεροι αλλοδαποί παίκτες από χώρες της Ευρώπης και μη εγγράφονταν σε ευρωπαϊκά αθλητικά σωματεία χάριν στην άρση του προγενέστερου περιορισμού.

Η απόφαση Μποσμάν έφερε αλλαγές τόσο στους εθνικούς κανονισμούς, όσο και στον κανονισμό της UEFA, καθώς το ΔΕΕ τους υποχρέωνε να τροποποιήσουν τον κανονισμό, ώστε να συνάδει με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία και με την ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει αναφορά στη διαβάθμιση της αθλητικής έννομης τάξης. Κάθε χώρα διαθέτει μία ομοσπονδία για κάθε άθλημα, η οποία ορίζει τους βασικούς κανόνες που διέπουν τη λειτουργία των ομάδων και των αθλητών σε ατομικό επίπεδο, στην Ελλάδα και ειδικότερα στο ποδόσφαιρο υπάρχει η Ελληνική Ποδοσφαιρική

⁷ Μ.Μαυρομάτης, (1996), ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΠΟΣΜΑΝ:ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ, εκδ. Καστανιώτη, σελ.75

⁸ Binder, J. J., & Findlay, M. (2012). The Effects of the Bosman Ruling on National and Club Teams in Europe. *Journal of Sports Economics*, 13(2), 107–129. <https://doi.org/10.1177/1527002511400278>, Ημ/νία πρόσβασης:27/09/2023

Ομοσπονδία (ΕΠΟ). Οι επιμέρους εθνικές ομοσπονδίες υπακούν και λογοδοτούν στην Ένωση Ευρωπαϊκών Ομοσπονδιών, η οποία υφίσταται για κάθε άθλημα ξεχωριστά, για παράδειγμα η ΕΠΟ λογοδοτεί στην Ένωση Ευρωπαϊκών Ποδοσφαιρικών Ομοσπονδιών, γνωστή και ως UEFA (Union of European Football Associations). Η UEFA ορίζει το βασικό νομικό πλαίσιο που πρέπει να ακολουθούν οι επιμέρους ομοσπονδίες με τους επιμέρους κανονισμούς τους και για αυτό και ο Μποσμάν στην προσφυγή του στρεφόταν κατά του κανονισμού της UEFA περί μεταγραφών.

Η απόφαση Μποσμάν συνέβαλε δραστικά στην αλλαγή του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου, καθώς εδραίωσε τον επαγγελματία αθλητή ως εργαζόμενο δίνοντας του δικαιώματα, που απορρέουν από την ίδια τη σύμβαση του με το εκάστοτε σωματείο. Στην πράξη η σχέση σωματείου – ποδοσφαιριστή εξομοιώθηκε με αυτή του εργοδότη – εργαζόμενου, η οποία ρυθμίζεται αποκλειστικά από το συμβόλαιο μεταξύ τους, οι όροι του οποίου συνάδουν με τον εθνικό κανονισμό.

Τέθηκαν, δηλαδή, οι βάσεις για μία πιο δίκαιη συνεργασία μεταξύ της ομάδας και του ποδοσφαιριστή, χωρίς να υπάρχει ισχυρή πλευρά μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

3.2. Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΜΠΟΣΜΑΝ

Μπορεί να απαγορεύτηκε η πρακτική με την οποία επιβαλλόταν τα αθλητικά σωματεία να πληρώνουν υποχρεωτικά χρηματικό ποσό για τη μεταγραφή αθλητή, ωστόσο κάποια ανάλογη διάταξη μπορούσε να προβλεφθεί σε συμβόλαιο παίκτη και να τεθεί σε ισχύ εφόσον υπογραφόταν.

Η πρακτική αυτή αφενός απελευθέρωσε τους παίκτες από την αυθαιρεσία των αθλητικών σωματείων και τους επέτρεπε να

διαπραγματεύονται ελεύθερα τους όρους και την αμοιβή μεταγραφής σε κάποιο αθλητικό σωματείο. Η δυνατότητα πρόβλεψης στο συμβόλαιο χρηματικού ποσού μεταγραφής δεν ερχόταν σε αντίθεση με τον κανονισμό Μποσμάν, αλλά αντιθέτως εναπόκειτο στην ελεύθερη βούληση του παίκτη και λειτουργούσε ενισχυτικά για τον ανταγωνισμό μεταξύ των αθλητικών σωματείων. Το ύψος αυτού του ποσού καθοριζόταν από πληθώρα παραγόντων, όπως την αξία του παίκτη βάσει της επίδοσής του, το κόστος προπόνησης και άλλων συναφών παροχών που κατέβαλε η πωλήτρια ομάδα κτλ.

Όπως ήδη αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, η οικονομική πλευρά της ελεύθερης μετακίνησης των εργαζομένων είναι κυρίως αυτή της επίτευξης της αποτελεσματικότητας. Η απόφαση της υπόθεσης Μποσμάν συνηγορεί προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς δίνει μεγαλύτερα κίνητρα στους αθλητές να αναζητήσουν θέσεις εργασίας εκτός του κράτους-μέλους της ιθαγένειάς τους.

Προφανώς, όταν γίνεται αναφορά για την αναζήτηση θέσεως εργασίας εκτός των συνόρων του κράτους-μέλους διαμονής, εννοείται ότι ο αθλητής θα αναζητήσει μία καλύτερη θέση εργασίας είτε με μεγαλύτερες απολαβές, είτε με καλύτερες συνθήκες εργασίας, ανάλογα τι θεωρεί ο καθένας ότι χρειάζεται προκειμένου να επιτύχει τους στόχους του και να οδηγηθεί στην ευημερία. Εφόσον ο ίδιος ο αθλητής θα έχει επιτύχει το αίσθημα της ευημερίας, αυτομάτως συνεπάγεται ότι έχει επιτύχει την κατάλληλη για αυτόν θέση στην κοινωνία και κατ' επέκταση οδηγεί την ίδια την κοινωνία προς την ευημερία.

Η αγορά εργασίας του επαγγελματικού ποδοσφαίρου διαφέρει σημαντικά από τα λοιπά επαγγέλματα. Καταρχάς, οι επαγγελματίες αθλητές διαθέτουν ατζέντηδες – συμβούλους, μέσω των οποίων υπογράφουν πολυετή και ακριβά συμβόλαια συμμετοχής σε κάποιο αθλητικό σωματείο. Άλλωστε, η πολυπλοκότητα των συμβολαίων καθιστούν πλέον

αναγκαία τη συμμετοχή των ατζέντηδων. Ειδικότερα, στα συμβόλαια καθορίζεται η αμοιβή, η διάρκεια συμμετοχής και λοιποί όροι που πρέπει να τηρηθούν κατά τη συμμετοχή του παίκτη στην ομάδα.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, μετά την απόφαση Μποσμάν, η αγορά εργασίας στο επαγγελματικό ποδόσφαιρο ανεξαρτητοποιήθηκε από την αποκλειστική βούληση των αθλητικών σωματείων. Με την άρση των περιορισμών και την αλλαγή του μεταγραφικού συστήματος, οι μισθοί των παικτών παρουσίασαν σημαντική αύξηση. Παρά την άρση του περιορισμού, οι ομάδες εξακολουθούσαν να διατηρούν το δικαίωμα εφαρμογής fee μεταγραφής, εφόσον όμως είχε συμπεριληφθεί ρητά και ορισμένα στο συμβόλαιο του παίκτη και είχε υπογραφεί από αυτόν.⁹ Το κόστος μεταγραφής που διατηρήθηκε σε ορισμένα συμβόλαια, ήταν κατά την UEFA σε ορισμένες περιπτώσεις αστρονομικό και αντανακλούσε την αξία του πωληθέντος παίκτη και την επένδυση που έκανε η πωλήτρια ομάδα για την απόκτησή του από την προηγούμενη, αλλά και για την προετοιμασία του. Κατά τον Trevio (2006), τα χρηματικά αυτά ποσά λειτουργούσαν εν είδη αποζημίωσης για τις πωλήτριες ομάδες λόγω της απώλειας των παικτών, διότι το αθλητικό σωματείο θα έπρεπε να αντικαταστήσει τον παίκτη με κάποιον άλλο και αφετέρου με το fee της μεταγραφής να επενδύσει στην εξέλιξη του νέου παίκτη-αντικαταστάτη που απέκτησε. Πλέον, μετά την απόφαση Μποσμάν, τα αθλητικά σωματεία προχώρησαν σε μεγαλύτερες επενδύσεις, σχετιζόμενες με την επαγγελματική εξέλιξη των αθλητών, τη βελτίωση της απόδοσής τους κι ως εκ τούτου την αύξηση της αξίας τους ως παικτών, αποβάλλοντας τη νοοτροπία της διατήρησης παικτών εάν δεν ήταν μεγάλο το μεταγραφικό κόστος, όπως συνέβαινε στο παρελθόν.

⁹ John Goddard & Peter Sloane (ed.), 2014. "[Handbook on the Economics of Professional Football](#)," [Books](#), Edward Elgar Publishing, number 14821, June, σελ. 203-204

Άλλωστε, κατά το θεωρητικό μοντέλο των Feess και Muehlheusser, εξήχθη το συμπέρασμα πως με την αλλαγή του καθεστώτος υποχρεωτικού μεταγραφικού fee, που ίσχυε πριν την θέσπιση του κανονισμού Μποσμάν, το νέο μεταγραφικό καθεστώς απαλλαγμένο από την ανωτέρω υποχρέωση, δύναται να επηρεάσει θετικά τις επενδύσεις για τη δημιουργία ποδοσφαιρικών ακαδημιών και προπονητικές δραστηριότητες, καθώς και εν γένει την κοινωνική ευημερία.¹⁰

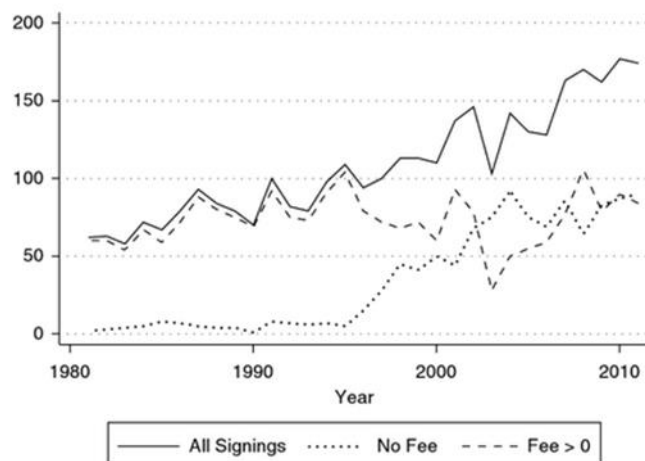
Σύμφωνα με έρευνα που έλαβε χώρα στη Γερμανία και ειδικότερα στο γερμανικό πρωτάθλημα Bundesliga κατά τις περιόδους 1980/1981 έως 2011/2012,¹¹ η επιρροή του κανονισμού Μποσμάν στις μεταγραφές και το στάτους των ομάδων ήταν εμφανής. Από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν μπορούν να εξαχθούν δύο συμπεράσματα: Καταρχάς, οι ομάδες διέθεταν πλέον περισσότερους αριθμητικά παίκτες στο ρόστερ τους, λόγω της απελευθέρωσης των μεταγραφών, με αποτέλεσμα να διαθέτουν και περισσότερους αναπληρωματικούς παίκτες για κάθε αγώνα. Έπειτα, απέκτησαν την ευχέρεια να ξεκουράζουν τους παίκτες «αστέρια» στους πιο εύκολους αγώνες, ώστε να τους αξιοποιούν στους πιο σοβαρούς και κρίσιμους αγώνες για να εξασφαλίσουν επιτυχή έκβαση.

Άλλο ένα αξιοσημείωτο εύρημα της έρευνας αφορά την εξέλιξη των μεταγραφών με και χωρίς fee, πριν και μετά την απόφαση Bosman. Όπως αποδεικνύεται από το παρακάτω διάγραμμα, πριν την απόφαση Bosman το 1996, οι μεταγραφές χωρίς fee ήταν σχεδόν μηδενικές, ενώ οι μεταγραφές με fee εμφάνιζαν αυξομειώσεις. Οι ρόλοι αντιστράφηκαν, όμως, μετά το 1996 και την άρση του περιορισμού, διότι όπως παρατηρείται οι μεταγραφές με fee μειώθηκαν σημαντικά σε αντίθεση με

¹⁰ Eberhard Feess, Gerd Muehlheusser, 2003, The Impact of Transfer Fees on Professional Sports: An Analysis of the New Transfer System for European Football, <https://doi.org/10.1111/1467-9442.00009>, Διαθέσιμο στο: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-9442.00009>, Ημ/νία πρόσβασης: 27/09/2023

¹¹ John Goddard & Peter Sloane (ed.), 2014. "**Handbook on the Economics of Professional Football**," Books, Edward Elgar Publishing, number 14821, June., σελ.212-214

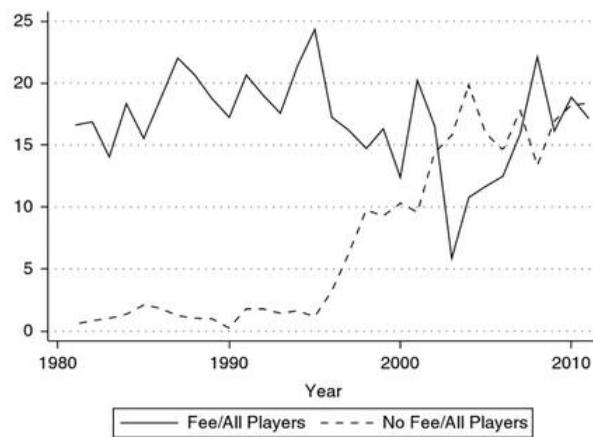
τις μεταγραφές χωρίς fee, οι οποίες αυξήθηκαν. Κατά την περίοδο 2011/12 ο αριθμός των μεταγραφών χωρίς fee ήταν πολύ κοντά στον αριθμό με fee, όπως αποτυπώνεται στο παρακάτω διάγραμμα-εικόνα.

Εικόνα που περιέχει διάγραμμα αριθμού συμβολαίων στη Bundesliga περιόδους 1981/1982 έως 2011/12
ΠΗΓΗ ΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ: John Goddard & Peter Sloane (ed.), 2014. "Handbook on the Economics of Professional Football," Books, Edward Elgar Publishing, number 14821, June.

Αυτό συνέβη διότι, παρά την άρση του υποχρεωτικού μεταγραφικού fee οι ομάδες είχαν επενδύσει πολλά χρήματα στην προετοιμασία και εξέλιξη του πωλούμενου παίκτη κι έπρεπε να εξισορροπήσουν με κάποιον τρόπο την επένδυση αυτή, προκειμένου να την αξιοποιήσουν στο νέο παίκτη-αντικαταστάτη. Παράλληλα, οι ομάδες αποκτούσαν έσοδα από τα fees κι έτσι από τη μεταγραφή των παικτών-ταλέντων μπορούσαν να εξελιχθούν σε μεγάλες ομάδες στο πρωτάθλημα.

Συνολικά, η απόφαση Μποσμάν οδήγησε στην αύξηση των συμβολαίων μεταγραφής χωρίς fee και στη μείωση αντίστοιχα των συμβολαίων με fee, όπως παρουσιάζεται αντίστοιχα στο παρακάτω διάγραμμα-εικόνα. Παράλληλα, σημειώθηκε και μια τάση αύξησης της διάρκειας των συμβολαίων κατά τρεις μήνες (Feess, 2010).

Εικόνα που περιέχει διάγραμμα για το συνολικό αριθμό παικτών με fee και χωρίς fee στην Bundesliga κατά τις περιόδους 1981/82-2011/12

ΠΗΓΗ ΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ: John Goddard & Peter Sloane (ed.), 2014. "Handbook on the Economics of Professional Football," Books, Edward Elgar Publishing, number 14821, June.

Όσον αφορά τις συνέπειες της άρσης των περιορισμών ως προς την μετακίνηση αλλοδαπών αθλητών, για να γίνουν κατανοητές στο σύνολό τους, θα πρέπει να προβληθεί το καθεστώς που ίσχυε πριν την απόφαση Μποσμάν. Μέχρι τότε κάθε ομάδα μπορούσε να έχει μέχρι τρεις αλλοδαπούς παίκτες, συν άλλους δύο οι οποίοι ήταν εγγεγραμμένοι για τουλάχιστον πέντε χρόνια σε αυτό το σωματείο¹². Παρατηρείται, λοιπόν, πως η εισαγωγή ξένων ταλαντούχων παικτών ήταν εξαιρετικά περιορισμένη και η κινητικότητα μικρή.

Οι πρακτικές αυτές, ωστόσο, αποτελούσαν διακρίσεις όσον αφορά την εθνικότητα και ήταν αντίθετες προς τις αρχές της Ε.Ε. Μετά την απόφαση Μποσμάν, τα αθλητικά σωματεία μπορούσαν και πάλι να θέσουν αριθμητικούς περιορισμούς έως ενός σημείου στις μεταγραφές αλλοδαπών αθλητών, που προέρχονταν όμως από κράτη εκτός της Ε.Ε. Σταδιακά, τα αθλητικά σωματεία άρχισαν να αποβάλλουν την εν λόγω νοοτροπία και όντας πια πιο απελευθερωμένα, προχωρούσαν σε κινήγι

¹² John Goddard & Peter Sloane (ed.), 2014. "[Handbook on the Economics of Professional Football](#)," [Books](#), Edward Elgar Publishing, number 14821, June., σελ 220-223

αλλοδαπών παικτών, σε αντίθεση με τους εγχώριους παίκτες οι οποίοι παραγκωνίστηκαν. Βέβαια, παρά το γεγονός ότι ο κανονισμός επέτρεπε πλέον την ελεύθερη μεταγραφή των αλλοδαπών παικτών χωρίς περιορισμούς, τα στατιστικά στοιχεία αποδεικνύουν πως η ροπή των αθλητικών σωματείων για απόκτηση αλλοδαπών παικτών είχε ξεκινήσει πριν την απόφαση Μποσμάν, με τους ισχύοντες περιορισμούς. Ο παραγκωνισμός, όμως, των εγχώριων παικτών θορύβησε την UEFA και την οδήγησε να υιοθετήσει περιορισμούς προς minimum συμπερίληψη των εγχώριων παικτών της Ε.Ε. στα ρόστερ. Ορισμένες έρευνες και τεστ παραγωγικότητας έχουν αποδείξει πως η εισαγωγή ταλαντούχων ξένων παικτών σε μία ομάδα μπορεί να λειτουργήσει βοηθητικά και για λιγότερο ταλαντούχους εγχώριους παίκτες, ώστε να εξελιχθούν και να βελτιώσουν την τακτική τους (Berlinschi,2013). Κατ'αυτόν τον τρόπο επωφελείται και βελτιώνεται η ομάδα στο σύνολό της.

Συνεπώς, η απόφαση Μποσμάν ενίσχυσε τους στόχους μίας κοινωνίας και έθεσε πιο σταθερές βάσεις για την κοινωνική ευημερία, καθώς διεύρυνε τον κύκλο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων. Έτσι, αυξάνει τις πιθανότητες να οδηγηθεί η κάθε κοινωνία στην ευημερία.

Ωστόσο, παρουσιάζεται και μια αρνητική συνέπεια της απόφασης Μποσμάν για την ισορροπία των ποδοσφαιρικών ομάδων στα κράτη-μέλη. Με την άρση του αριθμητικού περιορισμού για τη μεταγραφή των αλλοδαπών παικτών σε μία ομάδα, ολοένα και περισσότεροι αλλοδαποί παίκτες-ταλέντα από τρίτες χώρες και κράτη-μέλη μετεγγράφονταν στις ομάδες, παραγκωνίζοντας τους εγχώριους παίκτες ή δίνοντάς τους δυσανάλογα μικρότερες παροχές. Η απορρύθμιση αυτή της μεταγραφικής ισορροπίας είχε ως αποτέλεσμα οι ισχυρές ομάδες της Ευρώπης να αποκτήσουν ακόμα μεγαλύτερη ισχύ. Όσον αφορά τα μικρότερα σωματεία, ο κανονισμός Μποσμάν δεν είχε ουσιώδη αρνητική συνέπεια. Ωστόσο, η αναδιανομή του πλούτου που επέφερε η ελευθερία των

μεταγραφών, οδήγησε στη δημιουργία ελίτ συλλόγων. Οι ποδοσφαιρικοί αυτοί σύλλογοι αποκτούσαν τους τοπ παίκτες, έχοντας στο ρόστερ τους τα μεγαλύτερα ποδοσφαιρικά ταλέντα. Σταδιακά, η συμμετοχή των ομάδων στη διοργάνωση UEFA Champions League κατέληξε σε ολιγοπώλιο, αφού μειώθηκε σθεναρά ο ανταγωνισμός μεταξύ των συμμετεχουσών ομάδων, λόγω της πρόκρισης 5 μόνο ομάδων από τις 52 που συμμετέχουν. Κατά τη συνήθη πορεία τα ισχυρότερα διαχρονικά clubs φτάνουν στους ημιτελικούς και κατακτούν τη διοργάνωση, καταστρέφοντας έτσι τον υγιή ανταγωνισμό που θα έπρεπε να είχε δημιουργηθεί από το άνοιγμα στην Ευρωπαϊκή Αγορά που όφειλε να συντελεστεί με τη διοργάνωση.¹³

¹³ Stefan Kesenne, 2007, THE PECULIAR INTERNATIONAL ECONOMICS OF PROFESSIONAL FOOTBALL IN EUROPE, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9485.2007.00421.x>, Διαθέσιμο σε: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9485.2007.00421.x>, Ημ/νία πρόσβασης: 27/09/2023

4. ΡΗΤΡΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΜΠΟΣΜΑΝ

4.1. ΟΙ ΡΗΤΡΕΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΜΠΟΣΜΑΝ

Ο χώρος του επαγγελματικού αθλητισμού και ιδιαίτερα του ποδοσφαίρου αποτελεί μια αγορά, στην οποία οι δυνατοί παίκτες επανατοποθετούνται διαρκώς και οι οικονομικές συναλλαγές καθορίζονται ελεύθερα από την ίδια την αγορά χωρίς περιορισμούς. Η υπόθεση Μποσμάν μετέβαλε ριζικά τη φυσιογνωμία των συμβολαίων των επαγγελματιών παικτών και τη διαδικασία των μεταγραφών.

Το δικαίωμα μεταγραφής από την μια ομάδα στην άλλη ανήκε πλέον αποκλειστικά στους παίκτες και όχι στα αθλητικά σωματεία, όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Εφόσον είχε λήξει το συμβόλαιο του εκάστοτε παίκτη, ήταν ελεύθερος να μετεγγραφεί σε οποιαδήποτε ομάδα εξέφραζε το ενδιαφέρον της γι' αυτόν. Παρά την άρση του περιορισμού, ορισμένες ομάδες διατήρησαν τα μεταγραφικά fees, ωστόσο υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

Πιο συγκεκριμένα, δόθηκε οι δυνατότητα στις ομάδες να επιβάλλουν μεταγραφικά fees στις περιπτώσεις που κάποιος παίκτης επιθυμούσε να μετεγγραφεί σε άλλη ομάδα πριν τη λήξη του συμβολαίου. Για να είναι έγκυρη, όμως, μία τέτοια ρήτρα θα πρέπει να έχει συμπεριληφθεί στο συμβόλαιο και να έχει υπογραφεί από τον ίδιο τον παίκτη. Δίχως τη συναίνεσή του δεν μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή καμία ρήτρα τέτοιου είδους.

Το ύψος της αποζημίωσης (fee) καθορίζεται από την ηλικία του παίκτη, το κόστος που έχει καταβληθεί από την προηγούμενη ομάδα για την

προπόνηση κι εξέλιξη του παίκτη, καθώς και από την αξία του παίκτη. Πλέον, η διαδικασία των μεταγραφών απαιτεί τη συμμετοχή μιας πληθώρας προσώπων, του ενδιαφερόμενου παίκτη, του ατζέντη του, των ομάδων καθώς και των πληρεξουσίων δικηγόρων τους. Και τούτο, διότι στα συμβόλαια των επαγγελματιών παικτών τίθενται ρήτρες εκατομμυρίων ευρώ, οπότε απαιτείται κατάλληλη καθοδήγηση και νομική κάλυψη όλων των μερών.

Δεδομένης της ελεύθερης μεταγραφής των παικτών που προσφέρει ο κανονισμός Μποσμάν, τα αθλητικά σωματεία υπό τον κίνδυνο να χάσουν κάποιον πολύτιμο παίκτη σε μια τέτοιου είδους ελεύθερη μεταγραφή, αύξησαν τη διάρκεια των συμβολαίων τους, τα οποία είχαν διάρκεια τουλάχιστον 5 έτη. Ωστόσο, η δέσμευση που απορρέει από το συμβόλαιο και απαγορεύει την ελεύθερη μεταγραφή του παίκτη, αποτελούσε κατάφορη παραβίαση του δικαιώματος της ελεύθερης μετακίνησης των εργαζομένων. Η παραβίαση αυτή θορύβησε την Ευρωπαϊκή Κομισιόν, η οποία άσκησε πιέσεις ώστε να αρθεί. Το αίτημά της ικανοποιήθηκε εν μέρει και προβλέφθηκε πως τα συμβόλαια που υπογράφονταν μετά την 1η Σεπτεμβρίου 2001 θα υπάγονταν στο νέο ρυθμιστικό πλαίσιο των μεταγραφών.¹⁴

Το πρότερο μεταγραφικό καθεστώς παραβίαζε το άρθρο 39 της ΣΕΕ, το οποίο παρείχε τα εξής δικαιώματα στους εργαζομένους:

1. Δικαίωμα αναζήτησης εργασίας σε άλλο κράτος-μέλος
2. Δικαίωμα εργασίας σε άλλο κράτος-μέλος
3. Δικαίωμα εγκατάστασης με σκοπό την εργασία
4. Δικαίωμα παραμονής στο κράτος αυτό.

Αντιθέτως, ο νέος κανονισμός σεβόμενος τα δικαιώματα που απορρέουν από το άρθρο 39 της ΣΕΕ, όριζε πως για τη διεθνή μεταγραφή παίκτη, εάν

¹⁴ N.Laver, The Movement of Football Players between Clubs, [online] Διαθέσιμο στο : <https://www.claims.co.uk/knowledge-base/football-law/bosman-decision-football-transfers>, Ημ/νια πρόσβασης: 18/09/2023

όλα τα μέλη δεν συμφωνούσαν με την επιβολή του fee μεταγραφής, τότε προβλέπονταν εναλλακτικές μέθοδοι αντί της απαγόρευσης αποχώρησης από την ομάδα, όπως:

A. «Αποζημίωση» προπόνησης για τους παίκτες κάτω των 23 ετών

B. Σε περίπτωση αναιτιολόγητης λύσης του συμβολαίου στα πρώτα 2-3 χρόνια, ο παίκτης μπορεί να αποβληθεί από τη διοργάνωση για διάστημα τεσσάρων μηνών

Γ. Τέλος, οι παίκτες μπορούν να μεταφέρονται από τη μια ομάδα στην άλλη σε δύο μόνο μεταγραφικά παράθυρα κατά τη διάρκεια της σεζόν.

Παράλληλα, δόθηκε η δυνατότητα, όταν πλησιάζει η λήξη του συμβολαίου, ήτοι όταν βρίσκονται στο τελευταίο εξάμηνο αυτού, ο παίκτης και ο ατζέντης του μπορούν να έρθουν σε επαφή με ενδιαφερόμενες ομάδες. Εάν η κατέχουσα ομάδα στην οποία ανήκει δεν έχει προτείνει τους επιθυμητούς όρους ή δεν επιθυμεί να συνεχίσει τη συνεργασία της με τον παίκτη, τότε ο παίκτης απελευθερώνεται και μπορεί να μετεγγραφεί σε άλλο σωματείο.

Το νέο ρυθμιστικό καθεστώς των μεταγραφών του 2001 το οποίο επήλθε ως απόρροια της απόφασης Μποσμάν, έθετε στο επίκεντρο των μεταγραφών όσες ρήτρες είχαν εφαρμοστεί στα πλαίσια του συμβολαίου που υπέγραφε ο παίκτης. Ενόψει, λοιπόν, της συμβατικής ελευθερίας εφαρμοζόταν όποια ρήτρα προβλεπόταν ρητά στο συμβόλαιο του παίκτη, ακόμα και αν δεν του επέτρεπε για το χρονικό διάστημα της δέσμευσής του να μετακινηθεί ελεύθερα. Παρά, λοιπόν, το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης, οι ρήτρες που τίθεντο στα συμβόλαια των παικτών και υπογράφονταν από αυτούς, περιορίζαν και πάλι το δικαίωμα αυτό.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου περιορισμού αποτελεί η ρήτρα «buyout», η οποία μάλιστα είναι υποχρεωτική για μεταγραφή στην Ισπανία. Πιο συγκεκριμένα, με τη ρήτρα «buyout», σε περίπτωση πώλησης παίκτη σε άλλη ομάδα ο παίκτης εξαγοράζει ουσιαστικά το

συμβολαίο του με την πωλήτρια ομάδα. Τα χρήματα προέρχονται ουσιαστικά από την αγοράστρια ομάδα, η οποία δίνει ποσό μεγαλύτερο από την αξία του συμβολαίου για να καλύψει και τις απαραίτητες φορολογικές υποχρεώσεις. Είναι σύνηθες σε τέτοιου είδους ρήτρες, όταν η ομάδα που κατέχει ήδη τον παίκτη και δεν επιθυμεί την παραχώρησή του σε άλλη ομάδα, να θέτει υπέρογκα ποσά για «buyout», ώστε να καθίσταται ουσιαστικά αδύνατη η απελευθέρωση παίκτη με ρήτρα «buyout». Παρόμοιες περιπτώσεις υποχρεωτικών ρητρών «buyout» στο ισπανικό πρωτάθλημα, οι οποίες αφορούσαν υπέρογκο ποσό που καθιστούσε ουσιαστικά αδύνατη την απελευθέρωση του παίκτη από την πρότερη ομάδα ήταν αυτές που έλαβαν χώρα το 2015 και αφορούσαν τους παίκτες της Ρεάλ Μαδρίτης Γκάρεθ Μπέιλ (1.2 δις.€), Κριστιάνο Ρονάλντο (1 δις. €) και Χάμες Ροντρίγκεζ (500 εκατ. €).¹⁵ Είναι εμφανές, λοιπόν, πως με τέτοιου είδους ρήτρα όταν το ποσό είναι εξαιρετικά υψηλό, η απελευθέρωση του παίκτη ακόμα κι αν τυπικά προβλέπεται η δυνατότητα στο συμβόλαιο, επί της ουσίας είναι ανέφικτη.

Παρά την ελεύθερη μετακίνηση των αθλητών που επέφερε ο Κανονισμός Μποσμάν, παρατηρείται πως οι αθλητικές ομάδες προκειμένου να προστατέψουν τα οικονομικά τους συμφέροντα μακροπρόθεσμα εξακολουθούσαν να θέτουν συμβατικές ρήτρες που παρακώλυαν την ελεύθερη μετακίνηση των αθλητών-εργαζομένων σε άλλη ομάδα. Οι πρακτικές αυτές ήταν αντίθετες προς τον κανονισμό Μποσμάν, ωστόσο στα πλαίσια της συμβατικής ελευθερίας και της ελευθερίας των συναλλαγών, μπορούσαν να τεθούν και να ισχύσουν, εφόσον ήταν αποδεκτές και είχαν συνυπογραφεί από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Η

¹⁵ Tom Lewis, 2022, Restraint of an athlete's trade: Is it time to modernise the approach to money and movement?, [online] NORTON ROSE FULBRIGHT, Διαθέσιμο στο: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/inside-sports-law/blog/2022/02/restraint-of-an-athletes-trade-is-it-time-to-modernise-the-approach-to-money-and-movement>, Ημ/νία πρόσβασης: 21/09/2023

οικονομική προσέγγιση των ανωτέρω ρητρών θα αναλυθεί εκτενώς στη συνέχεια.

4.2. Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΜΠΟΣΜΑΝ

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, οι επαγγελματικές μεταγραφές απαιτούν τη συνεργασία μιας πληθώρας προσώπων και φορέων, δεδομένης της πολυπλοκότητας των συμβολαίων και των τεράστιων χρηματικών ποσών που εμπυριέχονται σε αυτά. Για το λόγο αυτό, εισάγονται ειδικοί κανόνες που αφορούν τη μεταγραφή παίκτη από ένα σωματείο σε ένα άλλο και εφαρμόζονται αποκλειστικά σε αυτή την κατηγορία εργαζομένων. Οι κανόνες που περιορίζουν την ελευθερία των μεταγραφών, τίθενται αφενός για να περιορίσουν τον τερματισμό συμβολαίων χωρίς την επιβολή συνεπειών κι αφετέρου για να αποφευχθεί ένας ολοκληρωτικός αποκλεισμός της μετακίνησης των αθλητών. Παράλληλα, οι ρήτρες περιορισμού τίθενται με σκοπό να διατηρήσουν ένα δίκαιο και ισορροπημένο ανταγωνισμό.

Μέσω των ειδικών κανονισμών που διέπουν τις μεταγραφές, επιδιώκεται και ο έλεγχος των συναλλαγών, ώστε να αποφευχθούν περιπτώσεις απάτης, ξεπλύματος μαύρου χρήματος και άλλων παραβάσεων.

Η παρέμβαση της Ε.Ε. μέσω των ειδικών ρυθμιστικών πλαισίων για τις μεταγραφές δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην ενότητα και στην αναδιανομή των πηγών μεταξύ των αθλητικών ομάδων, αλλά και στην εξέλιξη και ανάδειξη των νέων παικτών, ώστε να δικαιολογηθεί η παράκαμψη των παραδοσιακών κανόνων της ΣΕΕ, που συντελείται με τις ρήτρες των συμβολαίων.¹⁶

¹⁶ KEA-CDES,2013, The Economic and Legal Aspects of Transfers of Players, [online], Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/documents/cons-study-transfers-final-rpt.pdf>, Ημ/νια πρόσβασης: 18/09/2023

Η ύπαρξη τέτοιου είδους ρητρών δικαιολογείται από το γεγονός ότι η αγορά εργασίας του επαγγελματικού ποδοσφαίρου στην Ευρώπη δεν είναι ενιαία. Δεν εμφανίζεται σε αυτή την αγορά τέλειος και καθαρός ανταγωνισμός, αλλά αντιθέτως η αγορά διακρίνεται σε τρία επιμέρους τμήματα:

1. Στην ανώτατη πρωτεύουσα αγορά εμφανίζονται τα μεγάλα αθλητικά ταλέντα, οι ακριβοπληρωμένοι παίκτες, που ανταποκρίνονται σε έναν περιορισμένο αριθμό αθλητικών σωματείων. Στην αγορά αυτή συμμετέχουν τα οικονομικά ισχυρά σωματεία και παίκτες, οι οποίοι διαθέτουν μεγάλη διαπραγματευτική ικανότητα και διακυβεύονται οι μεγαλύτεροι χρηματικά μισθοί και τα υψηλότερα μεταγραφικά fees.
2. Στη χαμηλότερη πρωτεύουσα αγορά βρίσκονται καλοί και έμπειροι παίκτες σε περιορισμένο αριθμό, τους οποίους αποζητά μεγάλος αριθμός σωματείων. Ωστόσο, δεν έχουν τόσο υψηλές αποδοχές και ισχύ στην αγορά αυτή.
3. Τέλος, το τρίτο τμήμα αποτελεί τη δευτερεύουσα αγορά. Σε αυτή την αγορά βρίσκονται τα πιο ισχυρά (περιορισμένα αριθμητικά) σωματεία, που καθορίζουν τις τιμές (μισθοί, μεταγραφικά fees κτλ.).¹⁷

Παρατηρείται, λοιπόν, μια ανομοιόμορφη διαβάθμιση της κατανομής του πλούτου, της εξουσίας και των παικτών μεταξύ των επαγγελματικών σωματείων. Σε μεγάλο βαθμό για αυτή την κατανομή ευθύνονται και οι ρήτρες των συμβολαίων των παικτών. Στο χώρο των συμβολαίων του επαγγελματικού ποδοσφαίρου, τα ενδιαφερόμενα μέρη επιδεικνύουν ιδιαίτερη εφευρετικότητα όσον αφορά τις ρήτρες που τίθενται.

¹⁷ KEA-CDES,2013, The Economic and Legal Aspects of Transfers of Players, [online], Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/documents/cons-study-transfers-final-rpt.pdf>, Ημ/νια πρόσβασης: 18/09/2023

Πρωταρχικός σκοπός τους είναι διασφαλίσουν τα οικονομικά τους συμφέροντα και να τα διατηρήσουν μακροπρόθεσμα, αυξάνοντας τα κέρδη τους. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται μέσω της ορθής διαχείρισης των παικτών που διαθέτει το αθλητικό σωματείο, αλλά και της επένδυσης στην προπόνηση και την εξέλιξη των κατάλληλων παικτών. Είναι γεγονός πως οι ρήτρες που τίθενται στα συμβόλαια μπορεί εκ πρώτης όψεως να μην αφορούν τις μεταγραφές και να αναφέρονται σε άλλες παραμέτρους της συνεργασίας του παίκτη με την ομάδα, ωστόσο στην πλειονότητα των περιπτώσεων έχουν επιπτώσεις στη μεταγραφική πολιτική της ομάδας.

Δεδομένης αυτής της κατάληξης όλων σχεδόν των ρητρών αυτών στο καθεστώς μεταγραφής και απελευθέρωσης ενός παίκτη από την ομάδα σε μια άλλη, εξάγεται το συμπέρασμα πως οι αποζημιώσεις που απορρέουν από την παραβίαση των ρητρών ή από την απελευθέρωση των αθλητών, αποτελούν κάποιες από τις πιο σημαντικές, αν όχι τις σημαντικότερες πηγές εσόδων των αθλητικών ομάδων.

Η επένδυση των αθλητικών ομάδων σε παίκτες σούπερ-σταρ και σε αποδεδειγμένα ικανούς παίκτες πληρώνοντας για την απόκτησή τους πολλές φορές και αστρονομικά ποσά, εξισορροπείται κατά τρόπο τινά από τις ρήτρες που τίθενται στα συμβόλαιά τους. Παρά την ελευθερία μετακίνησης των παικτών ως εργαζομένων που επιτρέπει ο κανονισμός Μποσμάν, οι παράγοντες των αθλητικών ομάδων που έχουν επενδύσει υπέρογκα ποσά για την απόκτηση αθλητικών ταλέντων, επιδιώκουν τον περιορισμό αυτής της μετακίνησης με την πρόβλεψη συγκεκριμένων ρητρών.

Με την απόκτηση ενός ικανού παίκτη, ο οποίος έχει δυνατότητες να εξελιχθεί μελλοντικά και να συμβάλλει καθοριστικά στην επιτυχημένη πορεία μιας ομάδας, το αθλητικό σωματείο επενδύει στην προπόνηση κι εξέλιξη του συγκεκριμένου παίκτη, με σκοπό να ανταμειφθούν οι

επενδύσεις αυτές με μια θετική και κερδοφόρα πορεία του παίκτη μέσα στην ομάδα. Συνήθως το χρηματικό ποσό που δαπανείται για την προπόνηση του παίκτη είναι αρκετά υψηλό και αντανακλά συνήθως και στο ύψος της αξίας του. Για το λόγο αυτό κατά την υπογραφή των συμβολαίων, δεδομένου ότι οι ομάδες έχουν δαπανήσει ένα μεγάλο χρηματικό ποσό για την απόκτηση του παίκτη και υπολογίζεται να δαπανηθεί ένα εξίσου μεγάλο για την εξέλιξή του στην ομάδα, δεν επιθυμούν να τον απελευθερώσουν σε σύντομο χρονικό διάστημα και να τον διαθέσουν ελεύθερα προς μεταγραφή. Αυτός είναι και ο λόγος που αυξάνουν τη διάρκεια των συμβολαίων και θέτουν ρήτρες αποζημίωσης στην περίπτωση λύσης του συμβολαίου ή επιθυμίας μεταγραφής πριν την λήξη αυτού.

Οι σύλλογοι δεν είναι πρόθυμοι να χάσουν αναίμακτα πολύτιμους παίκτες, οι οποίοι με το ισχυρό όνομα και την πορεία τους μπορούν να εισφέρουν στις ομάδες τους αξιοσημείωτα κέρδη. Οι πολύτιμοι παίκτες προσδίδουν κύρος στην ομάδα, ενισχύουν τον ανταγωνισμό με τις υπόλοιπες ομάδες της λίγκας και λόγω των αυξημένων δυνατοτήτων και του ταλέντου τους, ενισχύουν τις πιθανότητες θετικής πορείας της ομάδας σε εγχώριες και ευρωπαϊκές διοργανώσεις. Για όλους αυτούς τους λόγους αλλά και λόγω των υπέρογκων ποσών που επενδύονται πάνω στους παίκτες, τίθενται τέτοιου είδους περιοριστικές ρήτρες, προκειμένου να διατηρήσουν οι ομάδες τον έλεγχο επί της μετακίνησης των παικτών τους σε ανταγωνίστριες ομάδες. Άλλωστε, μέσω τέτοιων συμφωνιών και επενδύσεων παρατηρείται η εξέλιξη πολλών αθλητικών σωματείων από μικρά σε ισχυρά.

5. ΠΩΣ ΕΠΙΔΡΑ Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ UEFA ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ.

Ο κανονισμός βιωσιμότητας της UEFA αποτελεί ένα σύνολο κανόνων, οι οποίοι θεσμοθετήθηκαν με σκοπό να αποτρέψουν τους ποδοσφαιρικούς αθλητικούς συλλόγους από το να επενδύουν περισσότερα χρήματα από όσα ελάμβαναν ως έσοδα, στον αγώνα τους να εξασφαλίσουν την εξέλιξη και επιτυχία της ομάδας τους. Παράλληλα, θέτοντας φραγμό στο ύψος των εξόδων που μπορούσε να κάνει κάθε ομάδα στα πλαίσια του οικονομικού έτους, η UEFA προστατεύει τις ομάδες από τυχόν χρεοκοπία και διασφαλίζει κατ' αυτόν τον τρόπο τη βιωσιμότητά τους.

Το καθεστώς προ του κανονισμού βιωσιμότητας επέτρεπε στους αθλητικούς συλλόγους να επενδύουν χρηματικά ποσά και να κάνουν έξοδα χωρίς έλεγχο και περιορισμό, ανεξαρτήτως των εσόδων που ελάμβαναν. Στο Αγγλικό Πρωτάθλημα της Premier League κατά το διάστημα 2005-2010, η ποδοσφαιρική ομάδα της West Ham United παρουσίασε έξοδα ύψους 90,2 εκατομμυρίων αγγλικών λιρών, ενώ παρουσίασε ως έσοδα μόλις 13 εκατομμύρια λίρες, έπειτα μάλιστα από ανακεφαλαιοποίηση.¹⁸ Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μακροπρόθεσμα να μην μπορούν να αποπληρώσουν τα χρέη που είχαν δημιουργήσει, αυτά σταδιακά να συσσωρεύονται και να οδηγούν σε πτώχευση το αθλητικό σωματείο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των ανωτέρων αποτελεί έρευνα που συντελέστηκε στο Αγγλικό πρωτάθλημα της Premier League από τη Deloitte, σύμφωνα με την οποία το συνολικό χρέος μεταξύ των 20 ομάδων της Premier League κατά το τέλος της σεζόν 2008/2009 ανερχόταν στις 3.3

¹⁸ ["WH Holding Limited: Report and Financial Statements" \(PDF\)](#), (2010), Ημ/νία πρόσβασης στο αρχείο: 25/09/2023.

δης. Αγγλικές λίρες. Ορισμένα έξοδα παρόλο που ήταν επιπρόσθετα και «περιττά», δικαιολογούνταν από τις ομάδες ως «αναγκαία έξοδα» προκειμένου να διασφαλίσουν την ανταγωνιστικότητα της ομάδας τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όμως, τα αναγκαία αυτά έξοδα δεν ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα και αποτελούσαν παράνομη εισαγωγή χρημάτων σε μικρότερους ποδοσφαιρικούς συλλόγους.

Ο κανονισμός βιωσιμότητας της UEFA επέφερε σημαντικές συνέπειες τόσο στα έξοδα που λάμβαναν χώρα για τους αθλητές όσο και στους μισθούς, αλλά και τα fees μεταγραφής. Πριν την εφαρμογή του Κανονισμού της UEFA, οι ομάδες ιδιωτικής ιδιοκτησίας, ιδίως στην Ευρώπη κατέβαλαν εξαιρετικά υψηλούς μισθούς και μεταγραφικά fees σε ισχυρούς παίκτες προκειμένου να τους αποκτήσουν, για τους οποίους εγγυόνταν προσωπικά. Παράλληλα, ήταν συχνό φαινόμενο να καταβάλουν υπέρογκα ποσά, προκειμένου να αποκτήσουν κάποιον αθλητή-σούπερσταρ, η απόκτηση του οποίου έθετε όμως σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα της ομάδας και υποσυνείδητα περιορίζει τη συνολική κερδοφορία της ομάδας.¹⁹

Για τους παραπάνω λόγους, η UEFA με τον κανονισμό βιωσιμότητας έθεσε δύο βασικές προϋποθέσεις τις οποίες έπρεπε να πληρούν διαζευκτικά όλες οι ομάδες που συμμετέχουν σε αυτή. Όφειλαν να παρουσιάζουν πλεόνασμα ή αν παρουσίαζαν έλλειμμα, αυτό δεν έπρεπε να είναι μεγαλύτερο από 5 εκατ. € ή μεγαλύτερο από 30 εκατ. € αν καλυπτόταν στο 100% από τις εισφορές των συνδεδεμένων μερών. Σε κάθε περίπτωση το έλλειμμα δεν έπρεπε να ξεπερνά τα προβλεπόμενα στον κανονισμό όρια και θα έπρεπε να οφειλόταν αποκλειστικά σε ενέργειες που έγιναν για ποδοσφαιρικές δραστηριότητες.

¹⁹ Calvin Ivanov, 2021, Player Transfers: FFP and the break-even test, [online] Linklaters.com, Διαθέσιμο σε: <https://www.linklaters.com/en/insights/blogs/sportinglinks/2021/january/player-transfers-ffp-and-the-break-even-test>, Ημ/νία πρόσβασης: 26/09/2023

Κατά συνέπεια των ανωτέρω περιορισμών, επηρεάστηκε σημαντικά και το καθεστώς των μεταγραφών. Το ζήτημα αυτό έκανε έντονα την εμφάνισή του ιδιαίτερα μετά την περίοδο της πανδημίας, κατά την οποία, η οικονομική υγεία των αθλητικών ομάδων τέθηκε στο προσκήνιο. Δεδομένης της κατιούσας οικονομικής πορείας των αθλητικών συλλόγων κατά την περίοδο αυτή το ζήτημα της κινητικότητας και των μεταγραφών των αθλητών αποτελούσε ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα των συλλόγων, μαζί με την υποχρέωσή τους για συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις του Κανονισμού βιωσιμότητας. Η μη συμμόρφωση του αθλητικού συλλόγου προς τις απαιτήσεις του Κανονισμού, μπορούσε να επιφέρει σοβαρές συνέπειες, από αυστηρά χρηματικά πρόστιμα μέχρι και απαγόρευση μεταγραφών και συμμετοχής σε αθλητικές διοργανώσεις της UEFA.

Όσον αφορά την κινητικότητα των παικτών και το καθεστώς των μεταγραφών, ο κανονισμός βιωσιμότητας της UEFA επέφερε σημαντικές επιπτώσεις σε αυτόν τον τομέα. Ο παίκτης αποτελεί «απόκτημα» της ομάδας. Σταδιακά, με την πορεία του στην ομάδα και το έργο που επιτελεί σε αυτή, η ομάδα οδηγείται σε απόσβεση περιουσιακών στοιχείων. Πιο συγκεκριμένα, κάθε χρόνο του συμβολαίου ο παίκτης χάνει αξία η οποία είναι περίπου ίση με το 1/ της διάρκειας του συμβολαίου που. Όσο μεγαλύτερο χρονικά το συμβόλαιο, τόσο μικρότερη η ετήσια απώλεια.²⁰

Η αλλαγή που επέφερε, λοιπόν, ο Κανονισμός βιωσιμότητας της UEFA αφορούσε και τον λογιστικό τρόπο με τον οποίο πρέπει να χαρακτηρίζονται οι μεταγραφές των παικτών. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, οι παίκτες θα έπρεπε να χαρακτηρίζονται ως αποκτήματα της ομάδας (assets). Για τον λόγο αυτό το ποσό που καταβάλλει (συνήθως άμεσα) το αθλητικό σωματείο για την απόκτηση του παίκτη, θα πρέπει να

²⁰ The Mag, 2023, Financial Fair Play and how it works for Premier League clubs, [online] THE MAG, Διαθέσιμο σε: <https://www.themag.co.uk/2023/03/financial-fair-play-and-how-it-works-for-premier-league-clubs/>, Ημ/νία πρόσβασης : 27/09/2023

αποσβένεται κατά τη διάρκεια του συμβολαίου του. Λογιστικά, όταν το χρηματικό ποσό της μεταγραφής από τη μία ομάδα στην άλλη συμπίπτει με την αξία του συμβολαίου που υπογράφει ο παίκτης στη νέα του ομάδα, τότε στο συμψηφισμό κέρδους – ζημίας από τη μεταγραφή εξάγεται μηδενικό υπόλοιπο. Επομένως, η μεταγραφή υπό τον τρόπο αυτό εμπίπτει στα πλαίσια των κανόνων του Κανονισμού βιωσιμότητας. Σταδιακά μέχρι τη λήξη του συμβολαίου του παίκτη, επέρχεται η απόσβεση της αξίας του, επομένως είναι θεωρητικά ελεύθερος να μετεγγραφεί σε άλλη ομάδα εάν το επιθυμεί. Εάν όμως, ο παίκτης μετεγγραφεί σε άλλη ομάδα κατά τη διάρκεια του συμβολαίου του και πριν τη συμφωνημένη λήξη του, τότε η πωλήτρια ομάδα μπορεί να «πωλήσει» τον παίκτη για χρηματικό ποσό μικρότερο απ' ότι πλήρωσε για να τον αποκτήσει και πάλι να εμφανίσει κέρδος. Αυτό συμβαίνει διότι στο ποσό της πώλησης αφαιρείται το χρηματικό ποσό απόσβεσης που αντιστοιχεί στη χρονική περίοδο παραμονής του παίκτη στην προγενέστερη ομάδα του. Έτσι, το υπολειπόμενο ποσό από το ποσό πώλησης αποτελεί κέρδος για την πωλήτρια ομάδα.²¹ Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι μισθοί των παικτών αποτελούν έξοδα της ομάδας και τίθενται υπό την εποπτεία του Κανονισμού Βιωσιμότητας της UEFA.

Παρατηρείται, λοιπόν, πως ο Κανονισμός Βιωσιμότητας της UEFA σε συνδυασμό με την απόφαση Μποσμάν έθεσαν τις βάσεις για την αύξηση της χρονικής διάρκειας των συμβολαίων των παικτών που μεταγράφονταν στους αθλητικούς συλλόγους. Ο θεσμός της απόσβεσης συνέβαλε καθοριστικά στην εξισορρόπηση μεταξύ των εσόδων και των εξόδων μιας αθλητική ομάδας που προέρχονταν από τη μεταγραφή του παίκτη και επέτρεψαν την κερδοφορία της πωλήτριας ομάδας ακόμα και σε περιπτώσεις πρόωρης λύσης του συμβολαίου του παίκτη και πώλησής

²¹ Selçuk Özaydın, 30 Ιουνίου 2020, An empirical analysis of financial fair-play: The case of Russian Premier League, [online] Russian journal of Economics 6(2), σελ.196-212, Διαθέσιμο σε: <https://rujec.org/article/49642/>, Ημ/νια πρόσβασης: 27/09/2023

του σε άλλη ομάδα με τίμημα μικρότερο από το τίμημα της αρχικής αγοράς. Έτσι, πέραν των τυχόν λοιπών ρητρών για αναίτια λύση του συμβολαίου, ο κανονισμός βιωσιμότητας ευνόησε το καθεστώς μετακίνησης των παικτών από ομάδα σε ομάδα, ακόμα και πριν τη λήξη του συμβολαίου τους.

6. ANTI ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Η αγορά εργασίας του ποδοσφαίρου αποτελεί μία διαφορετική αγορά σε σχέση με τις υπόλοιπες, με ιδιαίτερους κανόνες που τη διέπουν και συγκεκριμένες απαιτήσεις. Το μεταγραφικό καθεστώς και η μετακίνηση των παικτών-εργαζομένων αποτελούσε μία από αυτές τις ιδιαιτερότητες, ταλανίζοντας για πολλές δεκαετίες του παίκτης και μην επιτρέποντας την ελεύθερη οικονομική τους ανάπτυξη και μεταγραφή σε άλλες ομάδες. Παράλληλα, ήταν δυσχερής και η μεταγραφή τους σε αλλοδαπούς ποδοσφαιρικούς συλλόγους, καθώς υπό το προγενέστερο καθεστώς επιτρεπόταν ένας ελάχιστος αριθμός αλλοδαπών στις ομάδες, οι οποίοι έπρεπε να πληρούν πολύ συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Το τοπίο αυτό μεταβλήθηκε ριζικά με την υπόθεση του Βέλγου παίκτη Μποσμάν. Η απόφαση του ΔΕΕ επί της προσφυγής του το 1995 αποτέλεσε το εναρκτήριο λάκτισμα για την ελεύθερη μετακίνηση των αθλητών από ομάδα σε ομάδα μετά τη λήξη του συμβολαίου τους, αλλά και την άρση του περιορισμού και τη συμπερίληψη περισσότερων αλλοδαπών παικτών στα αθλητικά σωματεία.

Παρά το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης των παικτών που θεμελιώθηκε με τον κανονισμό Μποσμάν, οι αθλητικοί σύλλογοι προκειμένου να διασφαλίσουν τα οικονομικά τους συμφέροντα και τη βιωσιμότητά τους, εξακολουθούσαν να επιβάλλουν «αποζημίωση μεταγραφής», εφόσον όμως αυτή προβλεπόταν ρητά στο συμβόλαιο που υπέγραφε ο παίκτης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όμως, το fee μεταγραφής ήταν εξαιρετικά υψηλό, με αποτέλεσμα ο παίκτης να αδυνατεί να μετεγγραφεί σε άλλη ομάδα πριν τη λήξη του συμβολαίου του, περιορίζοντας και πάλι το δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης μέχρι το χρονικό αυτό διάστημα. Προς αποκλιμάκωση της κατάστασης και κοινή συναινέσει το 2001, η FIFA και η UEFA προέβλεψαν ότι οι παίκτης

μπορούν να αποχωρήσουν από μία ομάδα πριν τη λήξη του συμβολαίου τους, καταβάλλοντας ένα ποσό αποζημίωσης το οποίο ήταν σαφώς μικρότερο από τα προγενέστερα transfer fees και ήταν εξαρτημένο από την ηλικία του παίκτη ή μια αποζημίωση για την προπόνησή του.

Πέραν, όμως, από την κλασσική ρήτρα μεταγραφής, λόγω της συμβατικής ελευθερίας και της ελευθερίας των συναλλαγών, παρατηρήθηκε πως διαχρονικά και κατά μεγάλη συχνότητα περιλαμβάνονταν στα συμβόλαια των παικτών ρήτρες οι οποίες έθεταν οικονομικό φραγμό στην ελεύθερη μετακίνηση των παικτών. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα ρητρών που επιβάλλουν την καταβολή αποζημίωσης, εάν ο παίκτης δεν μετεγγραφεί σε συγκεκριμένη ομάδα ή κατηγορία (Α', Β' Εθνική κτλ.) που έχει συμφωνηθεί στο συμβόλαιο που υπεγράφη, καθώς και της ρήτρας "Buyout", η οποία είναι υποχρεωτική στην Ισπανική λίγκα και υποχρεώνει τον παίκτη να εξαγοράσει τον εαυτό του για να απελευθερωθεί από την προγενέστερη ομάδα και να μετεγγραφεί στη νέα. Ωστόσο, συγκριτικά με το προγενέστερο της απόφαση Μποσμάν καθεστώς, οι παίκτες διαθέτουν μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη για τους όρους του συμβολαίου τους και της εξέλιξής τους στην ομάδα.

Τέλος, όσον αφορά τον Κανονισμό Βιωσιμότητας της UEFA, αποτελούσε μία αναγκαία ενέργεια των καιρών προκειμένου να διασφαλιστεί η μακροχρόνια ορθή λειτουργία τους. Βάσει του Κανονισμού αυτού, οι ποδοσφαιρικές ομάδες δεν μπορούσαν να εμφανίσουν έξοδα μεγαλύτερα από τα έσοδα της ομάδας, διότι αυτό θα έθετε σε κίνδυνο τη λειτουργία της, όπως έχει συνέβη πολλάκις στο παρελθόν. Αντιθέτως, έπρεπε να εμφανίζει πλεόνασμα ή κατ' εξαίρεση έλλειμμα στη περίπτωση που ένα συγκεκριμένο ποσοστό αυτού καλυπτόταν προσωπικά εξ ολοκλήρου από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η ουσιώδης αλλαγή που επέφερε ωστόσο ο κανονισμός βιωσιμότητας, ήταν η θεώρηση των παικτών ως «απόκτημα (asset)» της ομάδας και η απόσβεση της αξίας του κατά τη διάρκεια του

συμβολαίου του. Η αναγνώριση αυτή επέτρεψε στους αθλητικούς συλλόγους να εμφανίζουν κέρδος από τη μεταγραφή ενός παίκτη σε άλλη ομάδα πριν την λήξη του συμβολαίου τους, ακόμα και όταν το ποσό πώλησης είναι μικρότερο από το αρχικό ποσό αγοράς του.

Ο κανονισμός Μποσμάν είχε εν γένει θετική επίδραση στην εξέλιξη του ποδοσφαίρου και των λοιπών αθλημάτων, ιδίως στο μεταγραφικό καθεστώς. Απελευθέρωσε τους παίκτες και τους παραχώρησε μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη για τους όρους των συμβολαίων τους. Επέτρεψε, τη μετακίνησή τους σε αλλοδαπές ομάδες δίχως περιορισμός, άροντας τον ποσοτικό περιορισμό του προηγούμενου μεταγραφικού καθεστώτος. Ωστόσο, επέφερε και αρνητικές συνέπειες, ιδίως στους γηγενείς ποδοσφαιριστές, καθώς παρατηρήθηκε μια εισαγωγή παικτών από το εξωτερικό, με αποτέλεσμα να παραγκωνίζονται οι ντόπιοι. Άλλωστε, όπως αναφέρθηκε ο χώρος του ποδοσφαίρου αποτελεί μια ιδιόμορφη αγορά εργασίας, όπου και πάλι ισχύει το οικονομικό συμφέρον των εμπλεκόμενων μερών έναντι όλων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Binder, J. J., & Findlay, M. (2012). *The Effects of the Bosman Ruling on National and Club Teams in Europe*. *Journal of Sports Economics*, 13(2), 107–129. <https://doi.org/10.1177/1527002511400278>, Ημ/νία πρόσβασης:27/09/2023
- Eberhard Feess, Gerd Muehlheusser, 2003, *The Impact of Transfer Fees on Professional Sports: An Analysis of the New Transfer System for European Football*, <https://doi.org/10.1111/1467-9442.00009>, Διαθέσιμο στο: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-9442.00009>, Ημ/νία πρόσβασης:27/09/2023
- G.N. Mankiew – P.M. Taylor, *Economics* [Οικονομική – Μακροοικονομική], 2021, ΤΖΙΟΛΑΣ
- John Goddard & Peter Sloane (ed.), 2014. "Handbook on the Economics of Professional Football," Books, Edward Elgar Publishing, number 14821, June, σελ. 203-204
- John Goddard & Peter Sloane (ed.), 2014. "Handbook on the Economics of Professional Football," Books, Edward Elgar Publishing, number 14821, June., σελ.212-214
- John Goddard & Peter Sloane (ed.), 2014. "Handbook on the Economics of Professional Football," Books, Edward Elgar Publishing, number 14821, June.,
- Kalvin Ivanov,2021, *Player Transfers: FFP and the break-even test*, [online] [Linklaters.com](https://www.linklaters.com), Διαθέσιμο σε: <https://www.linklaters.com/en/insights/blogs/sportinglinks/2021/january/player-transfers-ffp-and-the-break-even-test>, Ημ/νία πρόσβασης: 26/09/2023

- KEA-CDES,2013, *The Economic and Legal Aspects of Transfers of Players*, [online], Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/documents/cons-study-transfers-final-rpt.pdf>, Ημ/νία πρόσβασης: 18/09/2023
- Lawspot.gr, (2014, τροπ. 2017), 3/01, τροποποίηση 16/11/2017, Διαθέσιμο σε: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/kanonismos-mposman> Ημ/νία πρόσβασης: 17/08/2023
- N.Laver, *The Movement of Football Players between Clubs*, [online] Διαθέσιμο στο : <https://www.claims.co.uk/knowledge-base/football-law/bosman-decision-football-transfers>, Ημ/νία πρόσβασης: 18/09/2023
- Selçuk Özaydın,30 Ιουνίου 2020, *An empirical analysis of financial fair-play: The case of Russian Premier League*, [online] *Russian journal of Economics* 6(2), σελ.196-212, Διαθέσιμο σε: <https://rujec.org/article/49642/>, Ημ/νία πρόσβασης:27/09/2023
- Stefan Kesenne, 2007, *THE PECULIAR INTERNATIONAL ECONOMICS OF PROFESSIONAL FOOTBALL IN EUROPE*, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9485.2007.00421.x>, Διαθέσιμο σε: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9485.2007.00421.x>, Ημ/νία πρόσβασης:27/09/2023
- The Mag,2023, *Financial Fair Play and how it works for Premier League clubs*,[online]THE MAG,Διαθέσιμο σε: <https://www.themag.co.uk/2023/03/financial-fair-play-and-how-it-works-for-premier-league-clubs/>, Ημ/νία πρόσβασης :27/09/2023
- Tom Lewis, 2022, *Restraint of an athlete's trade: Is it time to modernise the approach to money and movement?*,[online] NORTON ROSE FULBRIGHT, Διαθέσιμο στο: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/inside-sports-law/blog/2022/02/restraint-of-an-athletes-trade-is-it-time-to-modernise-the-approach-to-money-and-movement>, Ημ/νία πρόσβασης:21/09/2023

- *WH Holding Limited: Report and Financial Statements” (PDF), (2010),*
Ημ/νία πρόσβασης στο αρχείο: 25/09/2023.
- Γ.Ε.Φ Καλαβρός- Θ.Γ. Γεωργόπουλος, *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Θεσμικό Δίκαιο, Τόμος 1, 2013, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.4*
- Γ.Ε.Φ Καλαβρός- Θ.Γ. Γεωργόπουλος, *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ουσιαστικό Δίκαιο, Τόμος 2, 2013, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.45-69*
- Ιστότοπος: <https://www.eu/roparl.europa.eu/factsheets/el/sheet/147/free-movement-of-persons> Ημερομηνία προσπέλασης:14/08/2023
- Μ.Μαυρομάτης, (1996), *ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΠΟΣΜΑΝ:ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ*, εκδ. Καστανιώτη, σελ.75